ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Εσωτερικοῦ . . δρ. 5.—Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 5.
Μετὰ δώδεκα μουσικῶν τευχῶν.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΤΩΝ κ.κ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΥΡΙΑΖΗ, ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΤΣΩΚΑΗ καὶ ΠΑΝ. ΤΖΑΝΝΕΑ

Πᾶσα διατριβὴ σχετικὴ τῷ σκοπῷ τῆς ἐφημερίδος μας δημοσιεύεται δωρεάν.

ΦΟΡΜΙΓΞ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

«Ἄγε μοι, λίγεια φόρμιγξ»
« . . . κελάδει Δώριον ᾠδάν» (Συνέσιος).

ΕΤΟΣ Α'. — ΑΡΙΘΜΟΣ 19 καὶ 20 | ΓΡΑΦΕΙΑ: 48—Ὁδῷ Πραξιτέλους—48 | ΑΘΗΝΑΙ, 1 καὶ 15 Ἰουλίου 1902.

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Εὐοίωνα συμπτώματα ἀναχαιτίσεως τῆς ἀπό τινος καταλαβούσης ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας ἀκαθέκτου ὁρμῆς πρὸς ἐγκατάλειψιν καὶ περιφρόνησιν τῶν ἱερῶν πατρίων, δι' ὧν ἐμεγαλούργησαν καὶ ἐδοξάσθησαν οἱ προπάτορες ἡμῶν, καὶ πρὸς παραδοχὴν ξένων καὶ ὀθνείων, παρατηροῦνται ἀπό τινος ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Πατρίδι, πληροῦντα χαρᾶς καὶ ἀναπτεροῦντα τὰς ἐλπίδας, ὅτι σωτήριος ἤρξατο τροπὴ πρὸς ἀκριβῆ ἐκτίμησιν καὶ περιφρούρησιν τῶν πατρῴων κειμηλίων. Θρησκεία καὶ γλῶσσα, τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι, ἤθη καὶ ἔθιμα, ζηλευτὰ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ἐκπολιτιστικὰ καὶ φωτιστικὰ τῆς ἀνθρωπότητος ἁπάσης, ἐγκαταλιμπάνονται ὡς ἔωλα ὑφ' ἡμῶν τῶν νεωτέρων, τοῦ δ'ὀλεθρίου κοσμοπολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀπεριορίστου καὶ κακῶς νοουμένης ἀνεξιθρησκείας τὸ πνεῦμα ἄγει ἡμᾶς εἰς ἐκφυλισμὸν καὶ ὄλεθρον καταφανῆ, οὐδὲ διδάσκει ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ τῶν πατρίων ζῆλος καὶ φανατισμὸς ἄλλων ἐθνῶν, δι' οὗ τὰ μὲν κρατύνονται καὶ προάγονται, τὰ δὲ δημιουργοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται.

Ὡς ἐγερτήριον ἀπὸ τῆς ναρκωτικῆς ταύτης καταστάσεως σάλπισμα, ὡς σωτήριος φωτιστικὴ καὶ ἀναχαιτιστικὴ ἀπὸ τοῦ προκειμένου κινδύνου ἀκτίς, ἐχρησίμευσεν ἡ ἱερὰ καὶ ἐπιτακτικὴ πατρικὴ φωνὴ τοῦ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας κληθέντος τὸ δεύτερον εἰς τὴν Ἀνωτάτην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τῆς Ὀρθοδοξίας Ἰωακεὶμ τοῦ Πάνυ, διεγείραντος ἐπιτηδείως καὶ τέλεσφόρως τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ λαοῦ, μετὰ τόσου ζήλου ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ καὶ διὰ μαρτυρικοῦ αἵματος καταδικάσαντος πέρυσι τὴν βεβήλωσιν τῆς ἀθανάτου γλώσσης τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Παρόμοιον διηγέρθη ἤδη αἴσθημα κατὰ τῆς βεβηλώσεως τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἀγμάτων διὰ μουσικῆς ξένης ποὸς αὐτά, τῆς ἀπό τινος εἰσαχθείσης ἐν τισι ναοῖς τῶν Ἀθηνῶν τετραφώνου Εὐρωπαϊκῆς, ἥτις πενιχρὰ οὖσα ἐν τοῖς ἤχοις καὶ διάφορον τὴν διαίρεσιν τῶν τόνων ἔχουσα καταστρέφει ἐντελῶς τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν μέλη καὶ φθείρει τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα εἰς ὕψος ποιήσεως καὶ κάλλος λόγου τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας, τὰ συνταχθέντα καὶ μελουργηφέντα ὑπὸ τῶν θείων αὐτῶν ποιητῶν συμφώνως πρὸς τοὺς ῥυθμικοὺς καὶ τεχνικοὺς κανόνας καὶ τὸ σύστημα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς. Ἡ Βυζαντινὴ Μουσική, προγονικὸς θησαυρὸς ἀνεκτιμήτου ἀξίας, παρ' ὅσας ὑπέστη διὰ τῶν αἰώνων παραφθορὰς καὶ ἀλλοιώσεις, φέρει περιφανῆ δείγματα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας ἔν τε τῷ γραφικῷ αὐτῆς συστήματι, ἐν ᾧ σώζονται ἔτι, μικρὸν παρηλλαγμένα, τὰ ἀρχαῖα διὰ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων φθογγόσημα, ἔν τε τῇ ποικιλίᾳ τῶν κλιμάκων καὶ τῷ πλούτῳ τὴν μελῶν. Περιφανὴς ἀπόδειξις πρὸς ταῖς ἄλλαις τῆς ἐκ τῆς ἐκ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς καταγωγῆς τῆς Βυζαντινῆς πρόκειται ὁ προ τινος ἀνακαλυφθεὶς ὕμνος τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις τονισμένος ἐν κλίμακι μὴ ἐπιδεχομένῃ πλήρη τὴν παρ' Εὐρωπαίοις σήμερον ἐν χρήσει ἁρμονίαν, περιέχει μελικὰς γραμμὰς συνηθεστάτας ἐν τῇ Βυζαντινῇ, οὐδαμοῦ δὲ προσκρούει ἐν αὐτῷ ὁ λογικὸς τόνος πρὸς τὸν μουσικόν, προτέρημα τοῦτο μόνης τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς, ἥτις οὐδέποτε θ σιάζει τὸν λογικὸν τόνον εἰς τὸ μέλος, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ ἐν πάσῃ σχεδὸν αὐτῆς γραμῇ. Πλανῶνται δ' οἰκτρῶς οἱ νομίζοντες ὅτι ἐν τῇ Βυζαντινῇ μουσικῇ ἁρμονία δὲν ὑπάρχει. Ἡ ἁρμονία δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν ταὐτόχρονον ὑπὸ πολλῶν ἐκφορὰν νῦν μὲν τῶν δεσποζόντων, νῦν δὲ τῶν δευτερευόντων τόνων τῆς κλίμακος ἐν τεχνικῇ πλοκῇ καὶ διαδοχῇ, ὡς γίνεται ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ μαυσικῇ. Ἁρμονία σοβαρὰ καὶ ἐξαισία, εἰς ὕψος θρησκευτικὸν μεταίρουσα τὰς ψυχὰς τελεῖται διὰ τῆς κράσεως ἐμπείρων φωνῶν πολλῶν, διαφόρων κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ τὸ φυσικὸν ποιὸν—τὴν χροιάν — Ἡ διὰ τοιούτων πολλῶν καὶ ποικίλων καλῶς γεγυμνασμένων φωνῶν ἀκριβὴς ἐκτέλεσις Βυζαντινῶν μελῶν ἀποτελεῖ ἁρμονίαν τοσούτῳ σοβαράν, πρὸ τῆς ὁποίας μένει ἔκπληκτος καὶ ἐκστατικὸς ὁ ζένος ἀκροατής, ἡ δ' ἁρμονία αὕτη εἶναι πλήρης καὶ εἰς τὰ μέλη ἐκεῖνα, ὧν τὰς κλίμακας ἀγνοεῖ ἡ Εὐρωπαϊκή, οὐδαμῶς δυναμένη ν' ἀποτελέσῃ ἐπ' αὐτῶν κανονικὴν ἁρμονίαν διὰ τῆς τετραφωνιας της. Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων ἐν ἁρμοδιωτέρῳ χώρῳ καὶ χρόνῳ.

Τοιαύτην λοιπὸν ἐθνικὴν μουσικὴν κεκτημένοι, ἐγκατελείψαμεν αὐτὴν ὥς τι ἀνάξιον λόγου καὶ ἄχρηστον, ἀντὶ δὲ τῆς εὐσυνειδήτου ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων συνεργασίας πρὸς ἀνύψωσιν αὐτῆς εἰς τὴν περιωπήν, ἀφ' ἧς κατέπεσεν ἀσυγγνώστῳ ἀκηδείᾳ τῶν ἐνδιαφερομένων, ἀντὶ προσπαθείας πρὸς ἐπανόρθωσιν ἐλλείψεών τινων, κατὰ τὸ ἐπιστημονικὸν μάλιστα αὐτῆς μέρος, τοὐτέστι τὸ θεωρητικόν, ἀντὶ τοῦ σχηματισμοῦ χοροῦ ἐν ἑκάστῳ ναῷ πρὸς ἀκριβῆ καὶ ἄμεμπτον τῶν μελῶν ἐκτέλεσιν, ἀντὶ τῆς κωλύσεως ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν τῆς ἐκδόσεως ἐκκλησιαστικῶν ἀσμάτων κακοτέχνων καὶ πλήρων στροφῶν τῶν διόδων καὶ τῶν καπηλείων, ἀντὶ, λέγομεν, τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀναγκαίων πρὸς ἀνύψωσιν τῆς μουσικῆς, ἀπ' ἐναντίας κατεβάλλετο ἀγωνιώδης προσπάθεια ἐν Ἑλλάδι ἀπό τινος πρὸς ἀφομοίωσιν τῶν μελῶν καὶ κλιμάκων αὐτῆς πρὸς τὴν κλίμακα καὶ τὰ μέλη τῆς Εὐρωπαϊκῆς, τοὐθ'ὅπερ ὡς πάντη ἀσυμβίβαστον καταργεῖ τὰς λεπτὰς ἐκείνας διακρίσεις τῶν γενῶν καὶ κλιμάκων καὶ περιορίζει τοὺς ἤχους εἰς τρεῖς μόνον, ὅσους δηλαδὴ δύναται νὰ σχηματίσῃ ἡ *οἰκονομική*, χάριν τῶν ὀργάνων εἰς ἡμιτόνια καὶ τόνους μόνον διῃρημένη, Εὐρωπαϊκὴ κλίμαξ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ λεγόμενοι *χοροὶ* τῶν Ἐκκλησιῶν περιωρίσθησαν εἰς ἕνα μόνον ἢ δύο ψάλτας, οἵτινες ὅσον καὶ ἂν εἶνε ἔμπειροι καὶ καλλίφωνοι ἀδύνατον ν' ἀποτελέσωσι τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην εἰς τὴν Βυζαντινὴν σοβαρὰν ἁρμονίαν ἐγένετο ἀνάγκη πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ ἀκροατηρίου νὰ εἰσαχθῇ ἡ θορυβώδης καὶ θεατρικὴ τετραφωνία, ἥτις κατέστρεψε τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν μέλη, διότι ἡ τετραφωνία μόνον εἰς ἕνα ἦχον δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἄνευ σπουδαίας ἀλλοιώσεως αὐτοῦ.

Ἡ κατάστασις αὕτη τείνουσα νὰ γενικευθῇ ἐπήνεγκε τὴν κατ' αὐτῆς ἐξέγερσιν τῶν ζηλωτῶν τῶν πατρίων, ἡ δὲ σθεναρὰ φωνὴ τοῦ ἐντίμου βουλευτοῦ Ἀττικῆς κ. Ν. Δ. Λεβίδου, τοῦ τοσοῦτον ἁρμοδίως ἐξεγειρομένου ἑκάστοτε κατὰ τῶν τοιούτων βεβηλώσεων, ἔδω ἀφορμὴν εἰς εὐρείας συζητήσεις ἐν τῷ Ἑλλ. τύπῳ καταληξάσας εἰς ὁμόφωνον σχεδὸν καταδίκην τῆς τετραφώνου. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο. Ἀνάγκη σχηματισμοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς σχολῆς πρὸς καταρτισμὸν χορῶν, ὡς εἴπομεν, ἀνάγκη συνεργασίας τῶν ἁρμοδίων μετὰ τοῦ ἐν Κων)πόλει Μουσικοῦ Συλλόγου, ἀναγκη πλειοτέρας καὶ αὐστηροτέρας ἐπιβλέψεως καὶ ἐπιτηρήσεως παρὰ τῶν Ἐκ-

κλησιαστικῶν Ἀρχῶν, ὅπως ἀνυψώσωμεν τὴν ἀσυγγνώστως ἐγκαταλειφθεῖσαν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικὴν καὶ καταστήσωμεν τὰς ἱερὰς ὑμνῳδίας ἱκανὰς νὰ προσελκύωσι τοὺς ἀκροατὰς καὶ νὰ ἐμπνέωσιν αὐτοῖς, ὡς πάλαι ποτέ, τὴν ἱερὰν ἐκείνην κατάνυξιν καὶ θαυμασμὸν ἀντὶ τῆς χλεύης καὶ περιφρονήσεως ἧς ἀξιοῦται σήμερον ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἕνεκα πλημμελοῦς, ἀτάκτου, ἀμαθοῦς καὶ ἀσεβοῦς ἐκτελέσεως.

Λεμησσὸς Κύπρου 22 Ἰουνίου 1902

Σ. Χ.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΔΙΑΤΙ ΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ

Γ'.

Αἱ ποικίλαι αἱρέσεις τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, οἷον Γνωστικῶν, Νεστοριανῶν, Ἀρειανῶν, Ἀπολιναριστῶν, Σμυρναίων καὶ λοιπῶν οὐ σμικρὸν ἐπέδρασαν καὶ ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, κληθείσης οὕτω ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Βυζαντίου, ὡς πρωτευούσης τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους ὑπὸ τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς Α'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκανονίσθη καὶ τὸ περὶ Μουσικῆς ἐν τοῖς ναοῖς ζήτημα· «τὸ ἐν διῃρεῖσθαι ψάλλειν» ἦν τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν Βυζαντινῶν Μουσικῶν ψαλτῶν γνώρισμα· τὸ δὲ ἐμμελῶς καὶ μελῳδικῶς συνῳδὰ τῷ ἐκκλησιαστ. Κανόνι, παρεφύλαττεν ἀπαρέγκλιτον ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἡ πιστὴ θεματοφύλαξ τῶν τε ὀρθῶν δογμάτων καὶ ἀρχῶν τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος, τῆς τε θείας καὶ ἱερᾶς πλέον ἀποκαταστάσης Ἑλλην. Γλώσσης ἕνεκα τῆς ἐν Εὐαγγελίοις χρήσεως αὐτῆς, τῆς τε ἱερᾶς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς καὶ ἐν γένει τῶν πατροπαραδότων ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ Ἑλ. Γένους, οὗ τινος προΐσταται διὰ τῶν αἰώνων καὶ προΐσταται ἄχρι τοῦδε ἐπαξίως. Τὸ παραβαίνειν τὰ κεκανονισμένα ἀνέκαθεν οὐκ ἔνι τῷ γνησίῳ Ἕλληνι. Δὲν εἶνε πρώτη φορά, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἔλαβον σχέσεις μετὰ τῶν Εὐρωπαίων· ἡ Ἱστορία παριστᾷ διαφόρους ἐποχὰς καὶ συχνὰς μάλιστα, καθ' ἃς Ἕλληνες καὶ Εὐρωπαῖοι ἦλθον εἰς ἐπανειλημμένας σχέσεις θρησκευτικάς, πολιτικάς, ἐμπορικὰς κλπ. ἀλλ' οὐδέποτε κατίσχυσαν οἱ φράγκοι νὰ ἐπιβληθῶσι τῷ Ἑλλ. Γένει, οὕτως, ὥστε τοῦτο νὰ προσκολληθῇ ἀμετακλήτως τῇ Δύσει· πάντοτε διετήρει τὸ ἀγέρωχον τοῦτο, τὴν ἐμμονὴν εἰς τὰ πάτρια μεδὰ πάσης θυσίας, καὶ τὴν συντήρησιν πατρίου θρησκείας, γλώσσης καὶ Μουσικῆς, ὥστε προὐκάλει πολλάκις καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀλλογλώσσων καὶ ἀλλοεθνῶν διὰ τοῦτο, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὸ μῖσος καὶ τὸν φθόνον καὶ τὸ ἐπιχαιρέμακον τῶν διπλωματῶν τῆς Δύσεως. Σήμερον λοιπὸν νὰ συμβῇ πᾶν τοὐναντίον; ἀπεύχομαι· οὐδὲ συμφωνῶ τῷ παλυμαθεῖ Εὐταξίᾳ, τῷ τὴν μέσην ὁδὸν βαδίζοντι, ὡς γράφει· διότι δυοῖν θάτερον ἢ Ἕλληνες ἐσόμεθα ἀκραιφνεῖς καὶ γνήσιοι ἐν ὅλῃ τῇ καθαρότητι τῶν εὐγενῶν ἡμῶν ἐθίμων, πατρίου Γλώσσης, θρησκείας καὶ Μουσικῆς, ἢ μιξοβάρβαροι, Γραικολεβαντῖνοι, κατὰ τὴν περιφρονητικὴν ἔκφρασιν τῶν Δυτικῶν. Συμβιβασμοὶ εἰς τὰ τοιαῦτα μεγάλα καὶ ὑψηλώτατα ζητήματα οὐκ ἐπιτρέπονται. Ἡ φύσις τοῦ πράγματος τοῦτο ἀπαιτεῖ ἀνυπερθέτως, τοὐτέστιν σύστασιν ἐπιστημονικῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐν Ἀθήναις· ἰδοὺ τὸ πρῶτον βῆμα τῆς ἀληθοῦς προόδου.

Ἀθαν. Πετρίδης

(Ἠπειρώτης πρώην Σχολάρχης)

Η ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗ ΚΑΙ Η ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΣ

Β'.

Δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐν τοῖς χερουβικοῖς καὶ κοινωνικοῖς περιέχονται ἀραβοπερσοτουρκικαὶ μελῳδίαι.

Παραβολὴ τῶν χερουβικῶν κλπ. πρὸς τὰ μακάμια.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ κ. ΑΘ. ΕΥΤΑΞΙΑΝ.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου φύλλου).

Ἐκτὸς τοῦ κ. Εὐταξίου, καὶ ἄλλοι κατὰ καιροὺς ἰσχυρίσθησαν, ὅτι εἰς τὰς θέσεις τῶν χερουβικῶν καὶ κοινωνικῶν, ὡς εἴπομεν, ἐν ταῖς λέξεσι «τριάδι» καὶ «οὐρανῶν» περιέχονται μελῳδίαι ὁλόκληροι ἀραβοπερσοτουρκικαί. Ἀλλ' ἀρά γε εἶνε ἀληθὲς τοῦτο; κατέχουσιν ἀποδείξεις οἱ τοιαῦτα ἰσχυριζόμενοι ἢ ἁπλῶς ἐκ πνεύματος ἀντιλογίας τοῦτο λέγουσιν, ἄνευ ἀποδείξεώς τινος καὶ λόγου ἰσχυροῦ; Τὸ ζήτημα τοῦτο πρέπει ὄντως νὰ ἐξετασθῇ ἐπισταμένως καὶ νὰ λυθῇ ἅπαξ καὶ διὰ παντός.

Ὁ κ. Εὐταξίας ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 6 περικοπῇ του ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ λέγει ὅτι. «Ὅσοι εἰδήμονες ὄντες δύνανται νὰ ψάλωσι τὰ ᾄσματα τῶν συλλογῶν τούτων (τῶν ἀραβοπερσοτουρκικῶν μακαμίων), θ' ἀνεύρωσι πολλὰς θέσεις καὶ μελῳδίας αὐτῶν ὁλοκλήρους ὑπὸ τὸ «Δύναμις ἅγιος ὁ Θεὸς» τοῦ Γεωργίου τοῦ Κρητός καὶ ὑπὸ τὰ χερουβικὰ Γρηγορίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν πρωτοψαλτῶν καὶ κατ' ἐξοχὴν Θεοδώρου τοῦ Φωκαέως». Τοῦτο πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν ὅπως ἴδωμεν ἂν πράγματι συμβαίνῃ, καὶ ἂν ἔχωσι δίκαιον οἱ τοιοῦτό τι ἰσχυριζόμενοι. Συλλογὰς τοιαύτας περιεχούσας ἀραβοπερσοτουρκικὰς μελῳδίας ἔχομεν τὰς γνωστὰς ὑπὸ τὰ ὀνόματα «Πανδώρα», «Ἀπάνθισμα», «Εὐτέρπη», «Καλλίφωνος Σειρῆνα», «Ἁρμονίαν» καὶ «Λεσβίαν Σαπφὼ» καὶ εἴτινα ἄλλην. Παραβαλλομένων τῶν ὑποδεικνυομένων θέσεων τῶν χερουβικῶν καὶ κοινωνικῶν τούτων πρὸς τὰ ἐν ταῖς εἰρημέναις Συλλογαῖς κατακεχωρισμένα ἀραβοπερσοτουρκικὰ ᾄσματα, εἶνε εὐκολώτατον νὰ ἀποδειχθῇ, ἂν ὄντως αἱ θέσεις αὗται εἶνε εἰλημμέναι ἐκ τῶν ἀραβοπερσοτουρκικῶν μελῳδιῶν ἢ ἂν ὁμοιάζωσι πρὸς αὐτάς. Ἡ παραβολὴ μάλιστα, διὰ τὴν ἀμερόληπτον ἐξέτασιν, δύναται νὰ γείνῃ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἤχῳ. Νομίζω ὅτι τοῦτο εἶνε τὸ συντελεστικώτερον μέσον δοκιμῆς καὶ ἐξελέγξεως διὰ νὰ σχηματισθῇ πλήρης ἡ ἀπόδειξις, μετὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἢ ὅτι ὄντως αἱ θέσεις αὗται *εἶνε ἀραβοπερσοτουρκικαὶ μελῳδίαι*, ἢ τοὐναντίον ὅτι **δὲν εἶνε**· καὶ ἑπομένως ἀναγκαίως δέον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἶνε ἑλληνικαὶ μελῳδίαι, ἀφοῦ οἱ μουσουργοὶ εἶνε βεβαίως Ἕλληνες, ἐκτὸς πάλιν, ἂν ἀμφισβητηθῇ καὶ αὐτὴ ἡ ἐθνικότης τῶν μουσουργῶν, τοῦθ' ὅπερ εἶνε δύσκολον· διότι ἀδυνατεῖ τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι θέλουσι φθάσῃ μέχρι τοιούτου σημείου οἱ ἀντιφρονοῦντες. Τὸ μόνον δὲ τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν ἀσφαλῶς εἶνε, ἂν τὴν γνώμην του ταύτην ὁ κ. Εὐταξίας ἐμόρφωσεν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐξ ἰδίας γνώσεως καὶ πείρας, ἢ παρεσύρθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὴν γνώμην ἄλλων· διότι ἐν τῇ ρηθείσῃ μελέτῃ του *ἐπὶ τῆς παρούσης καταστάσεως τῆς μουσικῆς* λέγει, ὅτι ἡ τοιαύτη γνώμη του δὲν εἶνε ἁπλοῦς αὐτοῦ ἰσχυρισμός, ἀλλ' εἶνε γνώμη, ἣν ὑποστηρίζουσιν οἱ ἐπαίοντες καὶ ἀσπάζονται πληρέστατα καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπίσημοι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν κύκλοι· εἶνε γνώμη ἐρειδομένη εἰς *αὐτὰ τὰ πράγματα*. Ἀναφέρει δὲ αὐτολεξεὶ καὶ περικοπήν τινα τοῦ συγγραφέως τῶν *Συμβολῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, τοῦ Γ. Παπαδοπούλου, ὅτι· «Τὰ παρείσακτα »μέλη ἐν τοῖς εἱρμολογικοῖς καὶ στιχηρα»ρικοῖς οὐδαμῶς προστήγγισαν, διότι αἱ με»λῳδίαι αὐτῶν οὔτε ν' ἀλλοιωθῶσι δύναν»ται οὔτε νὰ μεταβληθῶσιν, ἅτε οὖσαι με»μελοποιημέναι κατὰ προσόμοιον τρόπον, »καὶ ὧν τὸ μουσικὸν διάγραμμα ἐγένετο «ἐπὶ ἑνὸς τροπαρίου, ἵνα κατὰ τὸν ρυθμὸν »αὐτοῦ καὶ τὸ μέλος ψαλῶσιν ἀπειράριθμα »ἄλλα τροπάρια. *Εἰσεχώρησαν ὅμως τὰ »παρείσακτα μέλη ἐν τοῖς παπαδικοῖς, ἀργοῖς »οὖσιν, ὑπὸ μουσικῶν ἐγκρατῶν τῆς ἐξωτε»ρικῆς μουσικῆς*». Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ ὅμως τὸ πρᾶγμα, βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ κ. Εὐταξίας εἶνε σαφέστερος τῶν ὁμοφρονούντων αὐτῷ· διότι μᾶς ὑποδεικνύῃ *ὡρισμένως* (καὶ ὄχι *ἀορίστως*, ὡς οἱ ἄλλοι), ὅτι ὁ ἰσχυρισμός του στηρίζεται εἰς αὐτὰ τὰ *πράγματα* καὶ συνεπῶς διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν ἂν τυγχάνῃ βάσιμος καὶ ἀληθής, δέον τὰ *παραβάλλωμεν ἁπλούστατα τὰς θέσεις ταύτας τῶν ψαλλομένων ἐν τῇ λειτουργίᾳ μελῳδιῶν* τῶν μουσουργῶν Πέτρου, Γεωργίου τοῦ Κρητός, Γρηγορίου, Κωνσταντίνου, Θεοδώρου τοῦ Φωκαέως καὶ τοῦ ἐπὶ Ὄθωνος Ζ. Ζαφειροπούλου, τῶν ἀκμασάντων ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ιη' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν, *πρὸς τὰ ἀραβοπερσοτουρκικὰ μακάμια* τῶν Συλλογῶν τούτων, αἵτινες, ὡς εἴπομεν, εἶνε ἡ «Πανδώρα», τὸ «Ἀπάνθισμα», ἡ «Εὐτέρπη», ἡ «Καλλίφωνος Σειρήν», ἡ «Ἁρμονία» κλπ. Ὡς κατ' ἐξοχὴν δὲ πλουτήσαντας τὰς θέσεις ταύτας τῶν χερουβικῶν καὶ κοινωνικῶν των διὰ μελῳδιῶν ἀραβοπερσοτουρκικῶν ὑποδεικνύει τὸν Πέτρον καὶ ἰδίᾳ τὸν Θεόδωρον Φωκαέα. Τούτων τὰ μαθήματα ἂς λάβωμεν καὶ παραβάλωμεν πρὸς τὰ ἀραβοπερσοτουρκικὰ *μακάμια* τῶν, ὡς ἄνω, Συλλογῶν, ἢ καὶ *ἀμανέδες* λεγόμενα, ὅπως εὕρωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἂν ὄντως ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶνε σοβαρὸς καὶ βάσιμος.

Παραβάλλοντες ὅμως τὰ χερουβικὰ καὶ κοινωνικὰ τούτων πρὸς τὰ μακάμια τῶν ἀνωτέρω Συλλογῶν, οὐδὲν ἀπολύτως εὑρίσκομεν δικαιολογοῦν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ κ. Εὐταξίου καὶ τῶν ἄλλων. Οὐδὲν κοινὸν ἔχουσιν αἱ δύο μουσικαὶ ἐκτὸς τοῦ *μονῳδικοῦ* καὶ *μελῳδικοῦ ὕφους*, ἐφ' ὧν στηρίζονται ἀμφότεραι. Τοὐναντίον δὲ εὑρίσκομεν τὸν συκοφαντούμενον Πέτρον τὸν λαμπαδάριον ὡς τὸν ἁπλούστερον, τὸν κανονικώτερον, τὸν ἀπεριεργότερον καὶ σεμνότερον τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσουργῶν μας. Ἡ γραφή του, αἱ γραμμαί του καὶ οἱ χρωματισμοὶ τῶν μελῳδιῶν του κατ' ἦχον εἶνε ἁπλούστατοι, οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσαι πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν μουσικήν.

Ἀλλὰ, διὰ νὰ καταστῶμεν ἐπὶ μᾶλλον σαφεῖς καὶ καταληπτοί, λαμβάνομεν ὡς παράδειγμα τὰ χερουβικὰ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Θ. Φωκαέως εἰς ἦχον *πρῶτον*, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν ἀραβοπερσοτουρκιστὶ ἦχον Σεμπά. Ἐκ τῆς *Πανδέκτης* ἐκδόσεως ᾠδῶ καὶ ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἀνέκδοτα χερουβικὰ τοῦ Πέτρου ἀποσπῶμεν τὸ «τριάδι».

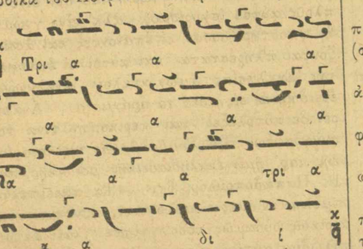

Ἐκ δὲ τοῦ ταμείου Ἀνθολογίας τοῦ Θεοδώρου Φωκαέως, της ἔκτης ἐκδόσεως ἐν Κων)πόλει τοῦ 1889 καὶ ἀπὸ τὰ χερουβικὰ αὐτοῦ τὸ «τριάδι»

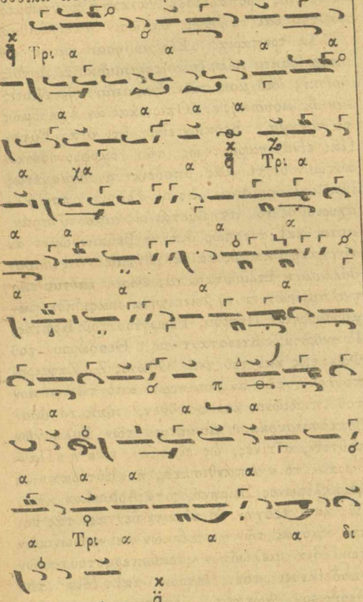

Ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸν ἦχον τοῦτον ᾄσματα ἀραβοπερσοτουρκικὰ εὑρισκόμενα ἐν ταῖς μνησθείσαις συλλογαῖς τὰ ἑξῆς·

Ἐκ τῆς «Πανδώρας» 1) τὸ ᾆσμα «μετζλιστεφρι» κλπ. Πεστὲ μακὰμ Σαμπά, οὐσοὺλ-χαφίφ.

2) Τὸ ᾆσμα «ἀχ βασλὶ γκιοὺλ δούρ κλπ» Σαρκὶ μακὰμ σαμπά, οὐσοὺλ σοφιάν.

3) Τὸ ᾆσμα «δίλεμρού πουχκλπ» Γιουρούκ σεμαί, μακὰμ σαμπά κτλ. κτλ.

4) Ἐκ τῆς »Σειρῆνος»· τὸ ᾆσμα «ἀχ πιλιν κτλ.». Σεμαὶ νάκης, μακὰμ σαμπά.

Ἐκ τοῦ «Ἀπανθίσματος».

5) Πεστὲ Δζόρνινιν. Μακὰμ σαμπά, οὐσοὺλ χαφίφ, «ἀχ μετζλισαδὲ ἀφιτάπ».

6) Σαρκὶ τοῦ Χανενδὲ Γιωργάκη. Μακὰμ σαμπά, οὐσοὺλ σεμαί «ἀχ βασλὶ γκιοὺλ· δουρ νεβ παχάφ».

7) Σαρκὶ τοῦ Ριζὰ ἐφέντη. Μακὰμ σαμπά, οὐσοὺλ σεμαί «Δεϊλσεμντὲ σανὰ λαὶκ ἐφέδιμ».

8) Σαρκὶ τοῦ Ντέντε. Μακὰμ σαμπά, οὐσοὺλ τσιφτὲ σοφιάν. «Ἄχ Κιουτζουδζεκδεν πιρ γιὰρ σεδδὶμ ἐζελίν»,

9) Νάκις σεμαί τοῦ Ντέντε. Μακὰμ σαμπὰ ζεμζεμά, οὐσοὺλ· ἀγὴρ σεμαί. «Ἄχ! γιετίσκι ἔϊ δίλι σουριδὲ τζανὲ τζὰν καταλήμ»

Ἐκ τῆς «Ἁρμονίας».

10) Πεστὲ μακὰμ Σαμπᾶ, οὐσοὺλ τσεμπέρ. «Ἄχ! αὐτὴ ἡ ἀπροσδόκητος» κτλ. (σελ. 133).

11) Γιουρούκ σεμαί. Μακὰμ σαμπά. «ἡ ἀξιολάτρευτός μου» κλπ. (σελ. 135).

12) Σαρκὶ Μακὰμ σαπά, οὐσοὺλ σοφιάν. «Ἂν τὰ ἔμψυχα ρωτήσῃς) κλπ.

13) Σαρκὶ Μακὰμ σαπά, οὐσοὺλ ἀγήρ. «Στοῦ ἔρωτός σου τὰ δεσμά) κλπ. κλπ.

Παραβάλλοντες τὰς μελῳδίας ταύτας πρὸς τὰς ἀνωτέρω θέσεις τῶν χερουβικῶν τοῦ Πέτρου καὶ Φωκαέως, ὡς καὶ πρὸς ὅλον τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ὡς καὶ πρὸς τὰ χερουβικὰ καὶ κοινωνικὰ τῶν Κωνσταντίνου καὶ Γρηγορίου τῶν πρωτοψαλτῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἤχῳ οὐδὲν εὑρίσκομεν, ἀπολύτως οὐδέν, τὸ μαρτυροῦν ὅτι οἱαδήποτε θέσις τῶν παπαδικῶν τούτων μελῶν ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἀνωτέρω μελῳδίας καὶ ἄλλας ἔτι. Ὡσαύτως καὶ τὰ λοιπὰ παπαδικὰ μέλη τῶν αὐτῶν ἤχων οὐδεμίαν ἀπολύτως ὁμοιότητα ἔχουσι πρὸς τὰ λοιπὰ ἀραβοπερσοτουρκικὰ ᾄσματα τοῦ αὐτοῦ ἤχου, εἰ μὴ μόνον, ὡς εἴπομεν, ὅτι ἀμφότεραι αἱ μουσικαὶ αὗται βασίζονται ἐπὶ τοῦ μονῳδικοῦ ὅρους

Ἀλλὰ καὶ τὰ παπαδικὰ μέλη τῶν ἀνωτέρω μουσουργῶν μας, τοὺς ὁποίους ὑπέδειξεν ὁ κ. Εὐταξίας, ὠχριῶσιν ἀπέναντι τῆς μελῳδικῆς ἡδύτητος καὶ πρωτοτυπίας τῶν παπαδικῶν μελῶν (χερουβικῶν) τοῦ Πέτρου τοῦ Ἐφεσίου (ἴδε ταῦτα ἐν τῷ 4 τόμῳ τῆς Πανδέκτης), τὰ ὁποῖα ἀκούων τις καλῶς ἐκτελούμενα, ἀδύνατον εἶνε νὰ μὴ μεταρσιωθῇ νοερῶς εἰς ὕψη αἰθέρια. Τοῦτον δὲν ἀναφέρει ὁ κ. Εὐταξίας, τὸν ὁποῖον πρωτίστως ἔδει νὰ ἀναφέρῃ. Καὶ μόλα ταῦτα οὐδὲ τούτου αἱ μελῳδίαι τῶν παπαδικῶν μελῶν ὁμοιάζουσι τὸ παράπαν πρὸς τὰς ἀραβοπερσοτουρκικὰς μελῳδίας, οὐδὲ καὶ τὸ «Δύναμις, ἅγιος ὁ θεὸς» τοῦ Κρητός, ὁ ὁποῖος, ὁ δυστυχής, οὐδὲν κακὸν ἔπραξεν εἰμὴ εἰς τὴν λέξιν «Ἅγιος» νὰ ἀναιβοκαταβῇ τεχνικῶς τὴν κλίμακα τοῦ ἤχου, εἰς δὲ τὴν λέξιν «Ἀθάνατος» νὰ μεταχειρισθῇ ὅρος καὶ μέλος παπαδικόν. Ἤτοι ἐν μὲν τῇ ἀρχικῇ λέξει «ἅγιος» οὕτω:

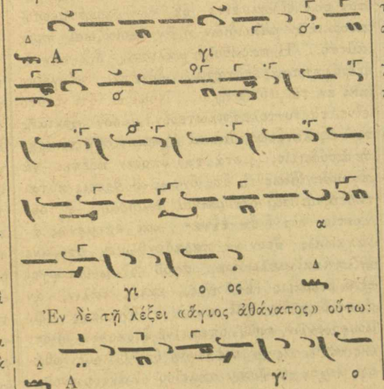

Ἐν δὲ τῇ λέξει «ἅγιος ἀθάνατος» οὕτω:

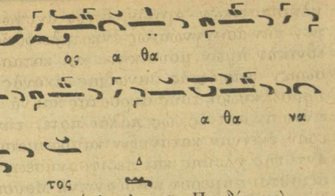

(Ἐλήφθη ἐκ τῆς Πανδέκτης).

Τὰ αὐτὰ ἔχομεν νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τὸ «Ἄξιόν ἐστιν».

Καὶ τὸ ἐπιχείρημα λοιπὸν τοῦτο τὸ σπουδαιότερον τῶν ἰσχυριζομένων ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἰς τὰ παπαδικὰ μέλη περιέχει τουρκικὰς μελῳδίας καὶ ἀμανέδες, πίπτει, ὡς ἀπεδείξαμεν σαφῶς ἀνωτέρω, ὡς ψευδές, ἀβάσιμον καὶ ἀνυπόστατον ἐντελῶς. Μυστήριον ἄρα ἀποβαίνει τὸ πῶς ἠδυνήθησαν οἱ ἰσχυριζόμενοι τοῦτο νὰ ἀνακαλύψωσιν ὅτι εἶνε τουρκικαὶ αἱ μελῳδίαι αὗται. Δι' ἡμᾶς ὅμως εἶνε τοῦτο ἐντελῶς ἀδιάφορον. Ἐπεζητήσαμεν νὰ φωτισθῶμεν εἰς τὸ ζήτημα συνεπείᾳ τῶν κατηγορηματικῶν δηλώσεων τῶν ἀντιφρονούντων καὶ ἐρωτίσθημεν· ἐπεζητήσαμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ φῶς καὶ εὕρομεν αὐτά. Εὕρομεν ὅτι αἱ μελῳδίαι τῶν παπαδικῶν μελῶν δὲν εἶνε τουρκικοὶ ἀμανέδες, ἀλλὰ μελῳδίαι ἑλληνικαὶ πεποιημέναι ἀπὸ μουσικοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἐγνώριζον ὄχι μόνον τουρκικὰς μελῳδίας, ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς ἑλληνικάς, λαϊκάς. Μήπως λοιπὸν τὰ παπαδικὰ μέλη ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἑλληνικὰ τραγούδια, ὅπερ ἦτο καὶ φυσικώτατον νὰ ἀκολουθήσωσιν οἱ Ἕλληνες μουσικοί; Τοῦτο δὲν ἰσχυρίζονται οὔτε ἰσχυρίσθησαν οἱ ἀντιφρονοῦντες, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ λάβωμεν τὸν κόπον νὰ ἐξετάσωμεν καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν τὸ ζήτημα.

Τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἐν τῇ κυρίως λειτουργίᾳ ἡ βυζαντιακὴ μουσικὴ εἶνε γνησία καὶ ἀναντικατάστατος.

Εἴδομεν λοιπὸν ὅτι διὰ τὸν λόγον τῆς ἀρεσκείας τῶν ὀλίγων *ντιστεγκέδων* δὲν εἶνε ὀρθὸν καὶ λογικὸν νὰ σκεφθῶμεν περὶ ἀλλαγῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἡμῶν μουσικοῦ συστήματος.

Εἴδομεν ὅτι ἡ τετράφωνος ἀντίκειται εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει τοὺς ὀκτὼ ἤχους τῆς Βυζαντιακῆς μουσικῆς.

Εἴδομεν ὅτι ἡ Βυζαντιακὴ μουσικὴ εἶνε ἱερὰ παράδοσις καὶ κειμήλιον ἱερὸν ἐθνικόν, τὴν ὁποίαν κατ' οὐδένα λόγον δυνάμεθα ν' ἀποβάλωμεν.

Εἴδομεν ὅτι ἐν τῇ λειτουργίᾳ δὲν ψάλλονται μόνον τὰ παπαδικὰ μέλη, ἀλλὰ καὶ τὰ στιχηραρικὰ καὶ τὰ εἱρμολογικά.

Εἴδομεν ὅτι πλανῶνται οἱ νομίζοντες, ὅτι τὰ παπαδικὰ μέλη περιέχουσι μελῳδίας ἢ μακάμια, ἢ ἀμανέδες ἀραβοπερσοτουρκικούς, ὡς ἀπεδείξαμεν τρανῶς τοῦτο.

Εἴδομεν ὅτι οὔτε τὸ Τυπικόν, τὴν πολιτικήν, οὔτως εἰπεῖν, δικονομίαν, οὔτε τὰς ἀκολουθίας τῆς λειτουργίας, οὔτε τοὺς ὀκτὼ ἤχους τῆς μουσικῆς δυνάμεθα νὰ μεταβάλωμεν ἢ καταργήσωμεν χάριν τῆς τετραφώνου.

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν λόγος νὰ ἐπιμείνῃ τις περαιτέρω εἰς ἰσχυρισμοὺς ἀβασίμους καὶ ἀνυποστάτους. Εἴμεθα πάντες σύμφω-

νοι, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική μας (βυζαντιακὴ) μουσικὴ πρέπει νὰ διατηρηθῇ γνησία καὶ ἀλώβητος ἐν τοῖς ναοῖς δι' *ἱστορικοὺς, ἐθνικοὺς, αἰσθητικοὺς* καὶ *τεχνικοὺς λόγους*, ὡς φρονεῖ καὶ ὁ κ. Εὐταξίας. Δευτέρα γνώμη δὲν πρέπει νὰ ὑπάρξῃ, τοὐλάχιστον εἰς τὸ ἑξῆς. Τὸ ζήτημα ἀρκούντως εὐρέως συνεζητήθη καὶ ἐφωτίσθη. Δέον καὶ ἐν τοῖς πράγμασι νὰ ἐργασθῶμεν ἱδρύοντες Σχολὰς μουσικάς. Ἄνδρες λόγιοι, ἱκανοὶ καὶ διαπρέποντες ἐν τῇ πολιτικῇ, πρῴην καὶ μέλλοντες ὑπουργοί, ὡς ὁ κ. Λεβίδης καὶ ὁ κ. Εὐταξίας, οἱ ἐπαινετῶς ἀναμιχθέντες εἰς τὴ μουσικὴν συζήτησιν, πολλὰ δύνανται νὰ πράξωσιν. Ἔχομεν δὲ δι' ἐλπίδος ὅτι δὲν θὰ λησμονήσωσι τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ἐξουσίαν.

Χρῖστος Γ. Βλάχος.

Καὶ αὖθις παρακαλοῦμεν θερμότατα τοὺς καθυστεροῦντας ἔτι τὴν μικρὰν συνδρομήν των ἀξιοτίμους κκ. Συνδρομητάς μας ὅπως εὐαρεστούμενοι ἀποστείλωσιν ἡμῖν τὴν συνδρομήν των καθόσον, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων ἐγράψαμεν, ἡ ἐπὶ πλέον καθυστέρησις τῆς συνδρομῆς των ὁλονὲν δυσχαιρένει τὴν τακτικὴν ἔκδοσιν τῆς «**Φόρμιγγος**».

Νομίζομεν ὅτι ἡ ἀπευθυνομένη καὶ αὖθις τοῖς κκ. Συνδρομηταῖς μας παράκλησίς μας περὶ συνδρομῆς εἶνε πολὺ δικαία, καθόσον μετὰ δύο μῆνας λήγει τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως τῆς «**Φόρμιγγος**» ἡ δὲ πλειονότης τῶν κκ. συνδρομητῶν μας καθυστερεῖ ἔτι τὴν συνδρομήν της, ὡς ἐὰν πρόκειται περὶ σπουδαίου τινος ποσοῦ, ἢ ὡς ἐὰν ἡμεῖς τυγχάνομεν κεφαλαιοῦχοι ἐπιχειρηματίαι καὶ ἑπομένως μὴ ἔχοντες ἀνάγκην τοῦ πενταδράχμου τῶν συνδρομητῶν μας.

Ἐὰν οἱ κκ. συνδρομηταὶ τῆς «**Φόρμιγγος**» ἐγκαρδιόζον τὰς θυσίας καὶ τοὺς κόπους εἰς οὓς καθ' ἑκάστην ὑποβαλλόμεθα ὅπως ἐπιτυγχάνωμεν πάντοτε τῆς συνεργασίας τῶν ἐγκριτωτέρων καὶ δοκιμωτέρων ἐν τε τῇ δούλῃ καὶ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι μουσικολόγων πρὸς καταχώρησιν ἐν τῷ φύλλῳ ἡμῶν ὕλης ἐκλεκτῆς, σοβαρᾶς καὶ λίαν συντελεστικῆς εἰς τὴν ἐπὶ πλέον μουσικὴν αὐτῶν μόρφωσιν, καὶ ἐὰν ἐγνώριζον μεθ' ὁπόσης στοργῆς καὶ αὐταπαρνήσεως ἐργαζόμεθα ὅπως ἡ «Φόρμιγξ» καταστῇ μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδός της καὶ ἀξία νὰ ἐπισύρῃ πάντοτε τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐν τῇ φιλολογίᾳ καὶ τῇ μουσικῇ τέχνῃ ἐγκυπτόντων, δὲν ἤθελον δεικνύει τοσαύτην ἀδιαφορίαν εἰς τὰς τόσας θερμὰς παρακλήσεις μας περὶ συνδρομῆς, οὐδὲ θὰ ἐτήρουν σιγὴν οἱ πλεῖστοι τῶν καθυστερούντων τὴν συνδρομὴν συνδρομητῶν μας εἰς τὰς τόσας πρὸς αὐτοὺς ἀποσταλείσας κατ' ἰδίαν ἐπιστολάς μας διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἀλλὰ θὰ ἔσπευδον ν' ἀποστείλωσι τὴν συνδρομὴν των μεθ' ὅσης προθυμίας ἔγραφον τὸ ὄνομά των εἰς τὰς ἀγγελίας τῆς «Φόρμιγγος».

Ἂς μὴ καθυστεροῦσι λοιπὸν ἐπὶ πλέον τὴν συνδρομήν των οἱ κκ. συνδρομηταί μας, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἐπὶ πλέον καθυστέρησις ταύτης δυσχαιρένει, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, τὴν ἔκδοσιν τῆς «Φόρμιγγος» ἀπαγορεύει καὶ ἡμᾶς, οἵτινες μὲ θυσίαν οὐ σμικρὰν τῶν ἀτομικῶν ἡμῶν συμφερόντων κατορθοῦμεν νὰ διατηρῶμεν φύλλον πολυδάπανον, χρήσιμον, ὡς καθ' ἑκάστην ἀποδεικνύεται, διὰ τὸν παρ' ἡμῖν μουσικὸν κόσμον, ἀποκλειστικὸν δὲ τέλος ὄργανον τῶν ἀπροστατεύτων μέχρι τοῦδε συμφερόντων αὐτοῦ.

ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν νεωτέραν Εὐρωπαϊκὴν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης καὶ τοῦ πλούτου αὐτῶν.

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν ἐγεννήθη ἡ ἰδέα τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν χρήσει ψαλμῳδίας. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐκαλλιεργήθη καὶ προώδευσε καὶ ἐξακολουθῇ νὰ προοδεύῃ, ὡς βλέπομεν· δύο δὲ διάφοροι γνῶμαι ἐσχηματίσθησαν πρὸς πραγματοποίησιν αὐτῆς. Τούτων ἡ μὲν μία ἀπαιτεῖ τὸν καθαρισμὸν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν ψαλμῳδίας ἀπὸ πάσης ξενοφωνίας, ἀπαιτεῖ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ῥυθμοῦ, οὗ ἐλλείποντος ἡ ψαλμῳδία καθίσταται νεκρά, ἀπαιτεῖ καὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ἀληθοῦς καὶ γνησίας Θεωρίας «ὡς ὁρίζει αὐτὴν αὐτὴ ἡ Φύσις». Ἡ δὲ ἑτέρα γνώμη θέλει ἁπλῶς καὶ καθαρῶς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσαγωγὴν τῆς νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς τετραφωνίας· εὗρε δὲ ἡ γνώμη αὕτη πρωτίστους ὁπαδοὺς τοὺς ἐν τῇ ἑσπερίᾳ παρεπιδημοῦντας Ἕλληνας, καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἡ ἀκολουθία τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ψάλλεται ἐν τετραφωνίᾳ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ναῶν τῶν ἑλληνικῶν κοινοτήτων, ὡς τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐν Ἑλλάδι, τονισθεῖσα ὑπὸ ξένων μουσικοδιδασκάλων κατὰ τὸ δοκοῦν ἑκάστου.

Ἡ ἰδέα αὕτη τῆς μεταρρυθμίσεως περιωρίσθη οὕτως εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῆς ἐν χρήσει ἱερᾶς ἡμῶν ψαλμῳδίας διὰ τῆς ξενοφώνου δυτικῆς· ἀναζωογονηθεῖσα δὲ ἐσχάτως καὶ συντονώτερον ὑποκινηθεῖσα, εὗρε πολλοὺς ἐναντίους μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν οὐχὶ μόνον ἐν Εὐρώπῃ ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰσέτι, καὶ πολλοὶ λόγιοι, μουσικοὶ καὶ μουσικολόγοι, διὰ τῶν σπουδαιοτέρων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν πολλὰ καὶ ἄξια μελέτης ἄρθρα ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἐδημοσίευσαν, καὶ τὸ ζήτημα ἔλκει μεγάλας διαστάσεις ἐνδιαφερούσας τὸν ἑλληνισμόν, ὡς ἐγένετο ἤδη καὶ ἐν Ἑλλάδι.

Αἱ ἐξ ὑπαμοιβῆς αὗται δημοσιεύσεις, διὰ τε τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν καὶ τῶν συμπερασμάτων εἰς ἃ καταλήγουσι, τοῦτο παρέχουσιν ἰδίως τὸ παρήγορον· ἐνδιαφέρον, καταδεικνύουσαι ὅτι οὔτε οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐξόντωσιν τῆς ἡμετέρας ἀρχαιοτάτης ἱερᾶς ψαλμῳδίας κινοῦνται ἁπλῶς ὑπὸ πνεύματος ἐπιπολαίου νεωτερισμοῦ καὶ ὀλιγωρίας πρὸς τὰ πάτρια, οὔτε οἱ ἐξανιστάμενοι κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς ψαλμῳδίας εἰσὶν ὅλως ἀνάλγητοι ἐνώπιον τῆς οἰκτρᾶς παρακμῆς τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ψαλμῳδίας καὶ πρὸ πάντων τῆς καθ' ἡμᾶς μουσικῆς Θεωρίας, ὡς αὗται ἔχουσι νῦν. Ἑκατέρων λοιπὸν τῶν μερῶν οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα εἰσὶ παντὸς λόγου ἄξια. Ἀφ' ἑνὸς μὲν πρέπει νὰ στερῆται τις πάσης μουσικῆς γνώσεως ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ τὴν ὑπεροχὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς Θεωρίας (ἥτις συμφώνως τοῖς θεσμοῖς καὶ τοῖς ὅροις τῶν ἰδίων αὐτῆς μελῳδιῶν τυγχάνει τελειοτάτη ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἡμετέραν Θεωρίαν ὡς ἔχει αὕτη σήμερον) ὑπὸ τε τὴν τεχνικὴν ἔποψιν καὶ τὴν βαθμολογικὴν κατάταξιν τῶν τονιαίων διαστημάτων κατὰ κανόνας καὶ ἀναλογίας οὕς αὐτὴ αὕτη ἡ Φύσις ὁρίζει, ὡς καὶ τὴν μαθηματικὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν πιστὴν ἀπόδωσιν τοῦ Ῥυθμοῦ. Ὁμολογουμένως δὲ μόνοι οἱ μὴ ἀντιλαμβανόμενοι τὸ τακτικὸν καὶ τὸ κανονικόν, καὶ οἱ φύσει ἀμλύτεροι περὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, δύνανται νὰ ἀρνηθῶσι τὰς ψυχικὰς παθήσεις καὶ ἐντυπώσεις, ἃς παράγει παρὰ τε τοῖς Εὐρωπαίοις, καὶ τοῖς ἐν Εὐρώπῃ γεννηθεῖσι καὶ ἀνατραφεῖσιν ἕλλησιν, ἡ νεωτέρα τῶν εὐρωπαϊκῶν μελῳδία. Οὐδεὶς δὲ πιστεύομεν, διαφιλονικεῖ τὰ πλεονεκτήματα τῆς θεωρίας τῆς μουσικῆς ταύτης.

Ταῦτα τυγχάνουσιν ἐν γένει τὰ προσόντα τῆς εὐρωπαϊκῆς μελῳδίας καὶ τῆς μουσικῆς θεωρίας τὰ ὁποῖα ἐπιστημονικῶς καὶ σοφῶς ἀναχθέντα εἰ κανόνας ἀκριβεῖς καὶ ἀλανθάστους, κατέστησαν αὐτὴν μίαν τῶν τελειωτέρων ὡραίων τεχνῶν, ἀλλὰ διὰ μόνους τοὺς δι' αὐτῆς ἀνατραφέντας εὐρωπαίους. Ἀλλ' οἱ λόγοι οἱ ἀντιπροβαλλόμενοι κατὰ τῆς ὑφ' ἡμῶν παραδοχῆς τῆς εὐρωπαϊκῆς τετραφωνίας πείθουσιν ἕκαστον ὑγιῶς φρονοῦντα ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὑπὸ μόνην τὴν ἔποψιν τῆς τεχνικῆς αὐτῆς διαρρυθμίσεως, ἥτις τεχνικῶς μὲν τυγχάνει τελειωτέρα, μελῳδικῶς δὲ πολὺ κατωτέρα καὶ τὰ μέγιστα πτωχοτέρα τῆς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν, ποία τῶν δύο τούτων Μελῳδιῶν συνᾴδει πρός τε τὸν σκοπὸν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὰ πάτρια ἡμῶν ἤθη καὶ ἔθιμα!

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπιτραπείτω ἡμῖν ἵνα ἴδωμεν ὁποῖος ὁ σκοπὸς τῆς Μουσικῆς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ. Περιττὴν δὲ θεωροῦντες τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ὅσων πάντες γνωρίζομεν θαυμάτων τῶν διὰ τῆς Μουσικῆς τελεσθέντων, ἐξημερώσεις ἀγρίων, καταπραΰνσεις ἐξωργισμένων κ.τ.λ., προβαίνομεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματός μας.

Σκοπὸς τῆς μουσικῆς εἶναι ὁ καθαρισμὸς τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ πάσης ἄλλης βιωτικῆς μερίμνης, ὡς εἰς τοῦτο καθαρότατα ὁδηγῇ ἡμᾶς ὁ χερουβικὸς ὕμνος, ὅπως αὕτη εὕρῃ εὐρείαν κενὴν θέσιν ἔν τε τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ διανοίᾳ τὸ ᾀδόμενον, καὶ οὕτω προσελκύσῃ καὶ φέρῃ τὸν ἄνθρωπον ὅπου τὸ θέμα τοῦ ᾀδομένου τὸν καλεῖ. Καὶ ἐπὶ παραδειγματι: Εὑρισκόμεθα ἐν τῷ Θεάτρῳ, παίζεται δὲ καὶ ψάλλεται μελόδραμά τι εἰς ξένην καὶ ὅλως ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς γλῶσσαν, εἰς ὅλως ἀσυνήθιστον μελῳδίαν, εἰς πρωτάκουστον ποιητικὸν μέτρον· ἡ τοιαύτη μελῳδία θὰ δυνηθῇ ἄρα γε νὰ καθαρίσῃ τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκροατοῦ, καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν ὅπου τὸ ὅλως ἄγνωστον αὐτῷ θέμα τὸν καλεῖ; ὄχι βέβαια. Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ ποίησις ἐκείνη καὶ ποία ἡ Μελῳδία ἥτις θὰ ἐξωθήσῃ πᾶσαν μέριμναν καὶ οὕτω κε-

νοῦσα τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκροατοῦ, ἐλευθέραν νὰ καθιστᾷ τὴν εἴσοδον καὶ ἀναπαυτικὴν τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κατοίκησιν τῆς ἐννοίας τῆς ἀπαγγελομένης ποιήσεως; Εἶναι ἐκείνη ἐξ ἧς ἀπ' αὐτοῦ εἰσέτι τοῦ λίκνου του ὁ ἀκροατὴς ἐποτίσθη τὸ πρῶτον αὐτοῦ μουσικὸν γάλα· εἶναι ἐκείνη δι' ἧς νηφραίνετο καὶ ἠγαλλιᾶτο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀπαγγέλοντος τὰ ἐθνικὰ ἱερὰ τε καὶ δημώδη ᾄσματα· εἶναι ἐκείνη ἡ μελῳδία δι' ἧς ἀπήγγειλε τὰ κατὰ τὰς κηδείας τῶν νεκρῶν του μυρολόγια, δι' ὧν ὄχι μόνον τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τοῦ κηδευομένου, ἀλλ' εἰσέτι καὶ αὐτῶν τῶν παρευρισκομένων ξένων ἡ ψυχὴ καταθλίβεται καὶ κατα λυπεῖται· εἶναι αὐτὴ ἐκείνη δι' ἧς χορεύων τοὺς ἐθνικοὺς του χορούς, καθὼς τὸν «Τσάμικον», τὸν «Καλαματιανὸν», τὸν «Ὑδραϊκὸν», τὸν «Πυρρίχιον», τὸν «Κυκλικὸν» καὶ τὸν σπουδαιότατον πάντων καὶ ἀθάνατον «Συρτὸν» ἐὰν οὗτος τυγχάνει Ἕλλην· ἐὰν δὲ εὐρωπαῖος, τὴν «Μπόλκα» τὸ «Σώστης», ταῖς «Κατρίλλιαις», τὸ τρομερὸν δι' αὐτὸν «Βάλς» κ.τ.λ., ἐνθουσιᾷ καὶ ἀγάλλεται· εἶναι αὐτὴ ἐκείνη δι' ἧς παρακαλεῖ, δι' ἧς ἐξευμενίζει τὸ θεῖον, εἰς ὃ καθεκάστην ἁμαρτάνει. Αὐτὴ λοιπὸν αὕτη εἶναι ἡ μελῳδία ἐκείνη ἥτις διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου σωτηρίου ἐπιδράσεως καθιστᾷ τὴν ψυχὴν εὐδιάθετον ὅπως παραλάβῃ, υἱοθετήσῃ καὶ ἐγκαθιδρύσῃ ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτοῦ θέσει τὸ ἀπαγγελόμενον. Καὶ ἀφοῦ μάλιστα, ἐν τῇ αὐτοῦ εἰσέτι μελῳδίᾳ συμβῇ μικρά τις διαφορά, ἀλλοίωσίς τις ἐπουσιώδης χλιαρὰ καὶ ἀκούσιος καθίσταται αὕτη οὐδόλως τροποῦσα ἢ συγκινοῦσα αὐτόν, πόσον μᾶλλον αἱ ξέναι, καὶ ταῖς ἕξεσι καὶ ταῖς ἀρχαῖς αὐτοῦ ὅλως ἀνοίκειοι μελῳδίαι; Ξέναι μελῳδίαι καὶ ξένοι χοροί, οὐδεμίαν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιρροὴν ἐξασκοῦσαι, ἀδυνατοῦσι νὰ ὑψώσωσιν αὐτὸν ὅπου τὸ θέμα τοῦ ᾀδομένου τὸν καλεῖ· μετέωρον δ' ἐπί τινα χρόνον κρατοῦσιν καὶ εἶτα ἀφίνουσιν αὐτὸν νὰ κατακρημνισθῇ εἰς τὰ τάρταρα τοῦ Ἅδου· μάτην ἄρα κοπιῶσι οἱ ἀσκόπως ἀποπειρώμενοι τὴν καλλιέργειαν δένδρου οὗτινος ἡ φύσις εἶναι ἀδύνατον ν' ἀφῆσῃ τὴν ριζοβόλησιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐδάφει· δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσον εὔκολον καὶ προσιτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ ἄνθρωπος τόσον εὐκόλως τὰς πατροπαραδότους αὐτοῦ ἕξεις καὶ συνηθείας, ἀφοῦ συνετράφη καὶ συνηύξησεν αὐταῖς· καὶ πρὸ πάντων τὴν πατρικὴν αὐτοῦ μελῳδίαν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄκρως δακτύλῳ ἀψάμενος τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας δὲν ἀγνοεῖ ὅτι ἡ περὶ μουσικῆς ἐθνικὴ φιλοτιμία μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν —ὡς τοῦτο καὶ μέχρι τῆς σήμερον ὑπάρχει— πρὸ πάντων δὲ τότε μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων οὕτως ὥστε ὁ ἕλλην ἠνείχετο νὰ βλέπῃ ὄχι μόνον ρωμαῖον μουσικόν, ἀλλὰ καὶ ῥωμαϊκὸν μουσικὸν ὄργανον, οὔτε ὁ ῥωμαῖος ἑλληνικόν· τὸ τοιοῦτον μάλιστα εἶχε τότε φέρει εἰς θέσιν τὰ δύο ταῦτα ἔθνη εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἱδρύσωσι διεθνῆ μουσικὴν Σχολὴν —ὅπερ καὶ ἐγένετο— ἐν ᾗ νὰ διδάσκηται διεθνὴς μελῳδία· ἀλλὰ καὶ ἡ Σχολὴ αὕτη ἐπὶ μικρὸν λειτουργήσασα ἀκάρπως, ἔκλεισε τὰς θύρας, οὕτως ὥστε οὔτε ἡ ῥωμαϊκὴ μελῳδία ἠδυνήθη νὰ ριζοβολήσῃ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, οὔτε ἡ ἑλληνικὴ εἰς τὸ ῥωμαϊκόν· τρανωτάτη δ' ἀπόδειξις τούτων εἶναι ἡ γενικὴ ἀποστροφὴ τῶν Εὐρωπαίων πρὸς τὰ ἡμέτερα μουσικὰ ὄργανα καὶ τὰς μελῳδίας, ὅπερ δέον νὰ ληφθῇ ὡς μέγιστον παράδειγμα, χωρὶς νὰ ἔχωμεν τὴν ἀνάγκην νὰ τὰ λέγωμεν καὶ νὰ τὰ γράφωμεν.

Ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μελῳδίας σκεπτόμενον παραπέμπομεν, ἵνα περιέλθῃ ὅλα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης, τὰ τὴν τετράφωνον μελῳδίαν λατρεύοντα, καὶ εἶτα νὰ εἴπῃ ἡμῖν, ἐὰν ἀπήντησε που οὐχὶ πλέον ἀνατολικὴν μονόφωνον μελῳδίαν, οὐχὶ ἀνατολικὸν μουσικὸν ὄργανον ἐν χρήσει εἴτε ἐν τοῖς οἴκοις, εἴτε ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῶν Εὐρωπαίων τούτων, ἀλλὰ μόνον, ἂν ἐν τῇ περιοδείᾳ του ταύτῃ ἤκουσέ που νὰ γείνῃ, ἔστω καὶ ὁ παραμικρὸς λόγος περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς μονοφώνου μελῳδίας. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ Εὐρωπαῖοι οὐδὲ κἂν λόγον καταδέχονται νὰ κάμωσι διὰ τὰ ἡμέτερα, διατί, παρακαλῶ, παρ' ἡμῖν νὰ συμβαίνῃ τὸ ἐναντίον, καὶ νὰ πλησιάζῃ καὶ αὐτὴ εἰσέτι ἡ καλύβη τοῦ πτωχοῦ νὰ πλουτισθῇ δι' εὐρωπαϊκοῦ ὀργάνου; Οἱ Εὐρωπαῖοι εἴλωτες ἡμῶν τυγχάνουσι καὶ διὰ τοῦτο ἐξυπηρετοῦσι τὰς ἀνάγκας ἡμῶν ἢ ἡμεῖς κατέστημεν τοιοῦτοι παρ' αὐτοῖς καὶ ἐπιμόνως διὰ τοῦ ἐσχάτου ἡμῶν ὀβολοῦ, τοῦ μετὰ πολλοῦ καὶ ἀπεριγράπτου κόπου ἀπυκτηθέντος προσπαθοῦμεν ὅλαις δυνάμεσιν, ἵνα πλουτίσωμεν τὰ βαλάντια αὐτῶν, ὡς γνήσιοι πλέον αἰχμάλωτοι αὐτῶν; Ἐν τῇ περιοδείᾳ του ταύτῃ παρακαλοῦμεν προσέτι ἵνα εἴπῃ ἡμῖν, ἂν που ἀπήντησε τοὺς σεμνοτάτους καὶ ἀγνοτάτους ἐθνικοὺς ἡμῶν χοροὺς· ἀλλ' ἡμεῖς διατί νὰ ἀρνηθῶμεν τοιαῦτα ἠθικώτατα κειμήλια καὶ νὰ προσκολληθῶμεν τυφλοῖς ὅμμασιν εἰς τοὺς μεστοὺς παραλυσίας καὶ ὑλικῶς τε καὶ ἠθικῶς καταστρεπτικοὺς τῶν Εὐρωπαίων χορούς, οἵτινες ἕνεκα τῆς ἐλευθέρας συγκοινωνίας τῶν νεων μετὰ τῶν νεανίδων παραίτιοι ἐγένοντο, ὅπως ὁλοτελῶς ἐκλίπῃ ὁ ἀγνὸς ἐκεῖνος ἔρως, ὅστις συνέδεε, ἀδιασπάστως μέχρι τοῦ τάφου τὸν συζυγικὸν βίον, καὶ ἀντ' αὐτῶν, διὰ τῶν ξένων τούτων ἠθῶν καὶ ἐθίμων νὰ βρίθωσι τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν α') τὰ γεροντοκόριτσα καὶ β') οἱ συζυγικοὶ διαπληκτισμοὶ καὶ τέλος αἱ οἰκτρόταται διαζεύξεις; Τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἅπαντα ταῦτα, μηδενὸς ἐξκιρουμένου, τὰ παρ' ἡμῖν συμβαίνοντα ἄτοπα καὶ καταστρεπτικώταια καὶ ὑπὸ θρησκευτικήν, καὶ ὑπὸ ὑγιεινήν, καὶ ὑπὸ ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἔποψιν δὲν εἶναι καρποὶ τῶν ξένων τούτων ἠθῶν καὶ ἐθίμων;

Ἔπειτα κατόπιν ὅλων τούτων, εἶναι καὶ ζήτημα ἐὰν ἡ τετράφωνος δυτικὴ μελῳδία θὰ δυνηθῇ νὰ κατακτήσῃ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ Ἕλληνος καὶ νὰ φέρῃ αὐτὸν ὅπου τὸ θεμα τοῦ ᾀδομένου τὸν καλεῖ, διότι αὐτὸς οὗτος ὁ χαρακτὴρ αὐτῆς, ὑπὸ φυσιολογικὴν εἰσέτι ἔποψιν ἐξεταζόμενος δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ τέρψῃ, νὰ ἡδύνῃ καὶ νὰ κατακτήσῃ ὄχι μόνον τὴν καρδίαν τοῦ ἐν τῇ ἀνατολικῇ μουσικῇ ἀνατραφέντος Ἕλληνος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ λατρευτοῦ τῆς τετραφωνίας Εὐρωπαίου, θόρυβον μόνον καὶ γαργαλισμὸν ἐπιφέρουσα. Ὅσην κατάκτησιν ψυχῆς καὶ καρδίας δύναται νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸν ἀκροατὴν τὸ ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων συγχρόνως ἀπαγγελλόμενον θεῖον κήρυγμα ἐχόντων ἓν καὶ τὸ αὐτὸ θέμα, ἀπαγγελλόμενον δὲ εἰς διαφόρους γλωσσικὰς συντάξεις, τόσην κατάκτησιν θὰ ἐπιφέρῃ καὶ ἡ ὑπὸ πολλῶν καὶ ἀνομοίων φθόγγων ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων εἰς διαφόρους μουσικὰς συντάξεις ψαλλομένη μελῳδία. Τὸ τοιοῦτον κκ. μεταρρυθμισταί, δὲν εἶναι καθαρὸς θόρυβος; Μὰ τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν! Ἐὰν αὐτὴ ἡ Φύσις ἐγνώριζεν ὅτι ἡμέραν τινὰ θὰ εὑρεθῇ τάξις ἀνθρώπων ἥτις νὰ σχηματίσῃ τὴν ὀρεῖαν τοῦ δημιουργήσαι τοιαύτας παραδοξολογίας, ἐξ ἅπαντος θὰ ἐπροίκιζεν ἡμᾶς ὅλους μὲ πολυειδῆ ἀκουστικὴν αἴσθησιν, καὶ κατ' ἐλάχιστον ὅρον διὰ τεσσάρων ζευγῶν ὤτων ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ὁποίων θὰ ἔθετε καὶ ἰδιαίτερον ἀκουστικὸν μουσικὸν τύμπανον, ὅπως δύνηται ν' ἀντιλαμβάνηται ὁ ἄνθρωπος συγχρόνως τοὺς συγχρόνους ἐκπεμπομένους ἀνομοίους φθόγγους. Καὶ ὅσην ἀκουστικὴν ἀντίληψιν θὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸν ἀκροατὴν τὸ ἀπὸ πολλῶν στομάτων συγχρόνως ἀπαγγελλόμενον διήγημά τι, τόσην λαμβάνει καὶ ὁ ἀκροατὴς τῆς ὑπὸ τοιοῦτον χαρακτῆρα εὑρισκομένης δυτικῆς τετραφωνίας. Ὥστε, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, καὶ ὑπὸ φυσιολογικὴν ἔποψιν εἰσέτι οὐδέν, παρὰ μόνον θόρυβον ποιεῖ.

Ἀλλὰ μήπως καὶ αὐτὸς εἰσέτι ὁ λατρευτὴς τῆς τετραφωνίας Εὐρωπαῖος, ἀσυνειδήτως πως δὲν ἐπικυροῖ ταῦτα; Τί ἄλλο ἀποδεικνύει ἡμῖν τὸ ἔν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Θεάτρῳ αὐτοῦ φαινόμενον; Διατί ὁ λατρευτὴς οὗτος τῆς τετραφωνίας, ἐν ᾗ περιστάσει θελήσῃ νὰ ἐκφράσῃ πάθος τι ἀνέκφραστον, ἔξαλλον, ἐκφράζει τοῦτο διὰ τῆς μονοφωνίας; Ἐννοεῖ, βέβαια, ὅτι διὰ τῆς πολυφωνίας θόρυβον μόνον ποιεῖ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐννοεῖ ὅτι *διὰ τοῦ θορύβου πάθος δὲν ἐκφράζεται*, διότι ἡ θορυβώδης αὕτη μελῳδία εἶναι τεχνητὸν πρᾶγμα καὶ ἑπομένως δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ, νὰ φωτογραφήσῃ, οὕτως εἰπεῖν, πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν φύσιν καὶ οὐχὶ εἰς τὴν τέχνην. Μόνη λοιπὸν ἡ Μονόφωνος, ἡ σύμφωνον τῇ φυσικῇ ἀνθρωπίνῳ αἰσθήσει ἔχουσα τὸν χαρακτῆρα, μόνη αὕτη δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὰ φυσικὰ πράγματα, ὡς ἔχουσι ταῦτα.

Ἀλλ' ἀκριβῶς ἐνταῦθα γεννᾶται καὶ ἑτέρα τις ἀπορία καὶ ἐρωτῶμεν τοὺς ἀξιοτίμους κ.κ. μεταρρυθμιστὰς νὰ εἴπωσιν ἡμῖν διατί, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, ἵνα μὴ ἦνε σύμφωνος πρὸς τὴν ἡμετέραν μετέτρεψε τὸ πᾶν, ἀπέρριψε δηλαδὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν μονόφωνον μελῳδίαν καὶ ἐδημιούργησε,—μὲ πόσους κόπους—; νέον σύστημα, νέου χαρακτῆρος Μελῳδίαν καὶ ἤδη αὐτὴ αὕτη ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία διὰ πολλῶν καὶ πολυποικίλων μέσων διὰ πολλῶν καὶ διαφόρων παραινετικῶν λόγων ἀπαιτεῖ ἂν οὐχὶ τὴν ὁλοσχερῆ παραδοχὴν τοὐλάχιστον τὴν ἕνωσιν τῶν δύο τούτων μελῳδιῶν, ὡς ὁ Γάλλος μουσικὸς Δουκουδραὶ λέγῃ καὶ φρονῇ ὅτι ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης θὰ παραχθῇ νέον σύστημα, ὅπερ νὰ ὠφελήσῃ Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν; Καὶ ἀφοῦ ἐπιμόνως—ἀλλὰ μὲ ἐπιτήδειον τρόπον—ἀπαιτεῖ τὴν ἕνωσιν τῶν δύο μελῳδιῶν διατί καὶ ἐπιμόνως ἀπαιτεῖ, ὡς ἀποφαίνεται ὁ κ. Δουκουδραί, ἵνα ἡ πολύφωνος κατέχῃ τὰ πρωτεῖα ἐν τῇ ἑνώσει ταύτῃ χωρὶς νὰ ὑποδείξῃ τοὐλάχιστον, ἂν αὕτη, διὰ τῶν περισσοτέρων τῆς μονοφώνου πλεονεκτημάτων της,

δέον νὰ ἔχῃ ταῦτα ; Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο οὐδεὶς πρέπει νὰ ἀπορῇ διότι τὸ *πρωτεῖον* εἰς πᾶσαν ἕνωσιν τυγχάνει κληρονομικὸν δικαίωμα, φαίνεται, τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. — Ἂν εἶχον ἀπόλυτον πληρεξουσιότητα ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν Μελῳδίας, ἤθελον ἀμέσως παραδεχθῇ τὴν τοιαύτην ἕνωσιν, δίδων συνάμα καὶ τὸ πρωτεῖον εἰς τὴν Εὐρωπαϊκήν, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀκριβῶς θ' ἀποδειχθῇ ἡ ἀξία ἀμφοτέρων καὶ θ' ἀποδοθῇ ὁ ἔπαινος καὶ τὸ πρωτεῖον ἀφεύκτως εἰς τὴν ἡμετέραν, ὡς τοῦτο ἐδόθη εἰς τὴν τοῦ Φίλικος Δαβίδ «Λάλα Ρουχ» καὶ εἰς τὴν α'Ἀΐδὰ» τοῦ Βέρδη, ἀμφότερα ἔργα ἔχοντα χαρακτῆρα τῆς ἡμετέρας *Μελῳδίας* καὶ πλᾶσιν ἐξ ἡδυπαθῶν ἀνατολικῶν καὶ αἰγυπτιακῶν χρωματισμῶν, ἅτινα καὶ ἀμφότερα καὶ σήμερον τυγχάνουσι τὰ ἀξιολογότερα τῶν νεωτέρων μουσικῶν μελοδραμάτων τῶν εὐρωπαίων. Τοῦτο ἐπικυροῦται καὶ διὰ τῶν ἑξῆς λεγομένων τοῦ κ. Δουκουδρᾶ : «Ἡ μέχρι τοῦδε ἐν τῇ ἀποκλειστικῇ χρήσει τῶν δύο τρόπων μείζονος καὶ ἐλάσσονος (=Μαζζόρε καὶ Μινόρε), περιοριζομένη δυτικὴ πολυφωνικὴ μουσικὴ ἤθελεν ἐπὶ τέλους ἐξέλθῃ τῆς μακρᾶς φυλακῆς ὁ δὲ καρπὸς τῆς εὐρύνσεως ταύτης —περὶ προσαρτήσεως ἐν αὐτῇ τῶν ἡμετέρων διαφόρων τρόπων καὶ χροῶν καὶ τῶν πολυποικίλων Συνθέτων *περριτῶν* ῥυθμῶν ὁ λόγος— ἤθελε εἰσθαι πρὸ παντὸς τοῦτο, ὅτι οἱ Μουσικοὶ τῆς Δύσεως ἤθελον εὕρῃ *νέας πηγὰς* μουσικῆς ἐκφράσεως – ἐκεῖνο ὅ περ κατωτέρω θὰ εἴπωμεν «ποσάκις ὁ εὐρωπαῖος μελοποιὸς κ.λ.π.—καὶ νέα χρώματα. ἅτινα δὲν ἀπαντῶσιν ἐν τῇ μουσικῇ αὐτῶν πυξίδι».

Ἤλθομεν ἤδη καὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν ἀμφοτέρων τῶν μελῳδιῶν καὶ ἴδωμεν ποῖα τῶν δύο ὑπερτερεῖ, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑπὸ τεχνικὴν ἔποψιν πλεονεκτήματα αὐτῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνάγκη νὰ μάθωμεν ὅτι διὰ τὴν ὕπαρξιν ᾠδῆς καὶ ἄσματος, δύο,·τὰ καὶ σπουδαιότερα, εἰσὶ τὰ μουσικὰ στοιχεῖα· α'.) ὁ Ἦχος καὶ β'.) ὁ Ῥυθμός. Καὶ ὁ μὲν ἦχος διαιρεῖται εἰς τονιαῖα διαστήματα, δι' ὧν σχηματίζεται ἡ *μουσικὴ κλίμαξ*, ὁ δὲ ρυθμὸς εἰς ἰσόχρονα *τεμάχια μέλους*, δι'ὧν σχηματίζονται οἱ πόδες τοῦ ἄσματος.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ λοιπὸν μουσικὴ κλίμαξ ἀπαρτίζεται ἐκ δώδεκα τονιαίων διαστημάτων ἐν ᾧ ἡ ἀρχαῖα ἑλληνική, ὡς καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσα σημερινὴ ἡμῶν ἐκκλησιαστικὴ ἐξ εἴκοσι τεσσάρων. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐν τῷ συνδυασμῷ τῶν τονιαίων διαστημάτων, τόνους μόνον, ἡμιτόνια καὶ ἡμιολίους σχηματίζει, ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα πλὴν τῶν ἀνωτέρω, σχηματίζει καὶ τέσσαρα ἕτερα εἴδη τονιαίων διαστημάτων ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐν μὲν τῇ εὐρωπαϊκῇ τρία μόνον εἴδη διαστημάτων ἀπαντῶσιν, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ ἑπτά. Κλίμακας δέ, ἡ μὲν πρώτη δύο μόνον ἔχει, ἐν ᾧ ἡμετέρα ὑπὲρ τὰς 80. Ρυθμούς· ἡ μὲν εὐρωπαϊκὴ *ἁπλοῦς* ἀρτίους καὶ περιττούς, καὶ *συνθέτους* μόνον ἀρτίους ἔχει, ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα, πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ἔχει καὶ τοὺς συνθέτους *περιττοὺς*, οἵτινες εἰς οὐδὲν μέλος εὐρωπαϊκὸν ἀπαντῶνται. Δί δύο αὗται σπουδαῖαι ἐλλείψεις τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς Θεωρίας, ἤτοι ἡ, ἔλλειψις τῶν πλεοναζόντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τεσσάρων τονιαίων διαστημάτων, ὡς καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν συνθέτων περιττῶν ῥυθμῶν εἶναι καὶ τλιγχάνουσι τὰ πλέον λεπτότατα καὶ τὰ ἐν ἔον σπουδαιότατα μουσικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ καθόλου μουσικῇ τέχνῃ· κατὰ ἓν μόνον πλεονεκτεῖ τῆς ἡμετέρας ἡ τετραφωνία. αὕτη μὲν, τὰ διάφορα ἴσα «Τέμπα», συγχρόνως μεταχειρίζεται, ἡ δὲ ἡμετέρα κεχωρισμένως· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τι μέγα πλεονεκτημα τῆς εὐρωπαϊκῆς μελῳδίας καὶ ἑπομένως νὰ καλύψῃ τὰ τόσα ἄλλα φυσικὰ ἐλαττώματα αὐτῆς.

Καὶ ἀληθῶς ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν ταύτην ἔποψιν ἐξετάζοντες τὴν τοιαύτην διαίρεσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς κλίμακος, οὐδόλως διστάζομεν νὰ ἐκφέρωμεν ὅτι ἡ τέχνη αὕτη καταπνίγει τὴν Φύσιν, ἀποκλείουσα ὅλους τοὺς μεταξὺ τῶν ὡρισμένων σημείων τῆς κλίμακος μεσολαβοῦντας ἑτέρους φθόγγους. Καίτοι δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρωπίνων φθόγγων ἐστὶν ἄπειρος καὶ ἡ κατατέτρησις αὐτῶν ἀνέφικτος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀκοήν, οὐχ' ἧττον ἠθέλομεν θεωρήσει τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀτελεστέραν ἑαυτῆς ἐὰν παραδεχόμεθα, ὅτι ἡ αἴσθησις τῆς ἀκοῆς ἐστὶν ἀνίκανος τοῦ διακριθῆναι μικροτέρων ἐμμελῶν φωνητικῶν διαστάσεων μεταξὺ τῶν ὁρισθέντων δώδεκα φθόγγων τῆς Εὐρωπαϊκῆς κλίμακος. Ἡ εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ τεχνη ἐξώρισεν ἀπὸ τοῦ χοροῦ τῆς δωδεκα φθόγγου αὐτῆς κλίμακο, τοὺς παρεκκλίνοντας ἑτέρους δώδεκα φθόγγους, θεωρήσασα αὐτοὺς περιττοὺς ἴσως, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπηγόρευσε τῷ ἀνθρωπίνῳ λάρυγγι τὴν χρῆσιν τοῦ μουσικοῦ τούτου πλούτου, ὃν ἡ φύσις ἐδωρήσατο αὐτῷ· καὶ ἀντὶ νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὴν περὶ τὴν κατάμετρησιν τῶν μεταξὺ τῶν φθόγγων διαστημάτων ἀκουστικὴν αἰσθητικότητα, ἀπ' ἐναντίας ποοσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ τὴν ἀκοὴν ἀναίσθητον πρὸς πάντα ἄλλον φθόγγον, μὴ ὑπαγόμενον εἰς τοὺς τεχνικῶς ὁριστθέντας δώδεκα φθόγγους τῆς πτωχῆς αὐτῆς κλίμακος. Ἐξαιρεῖ ἀπὸ τοῦ μέλους αὐτῆς τοὺς φθόγγους τούτους, ὡς εἰ ἠδύνατο νὰ ἐξαιρέσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν Φύσιν.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἡ ὑπεροχὴ τῆς καθ' ἡμᾶς διαιρέσεως τῆς κλίμακος ἐστὶν ἀδιαφιλονείκητος· ἅπασαι αἱ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ μουσικῇ τέχνῃ κλίμακες πλουτοῦσαι φθόγγων ἀγνώστων εἰς τὴν εὐρωπαϊκήν, τὸ δὲ μέλος τῶν ἡμετέρων διαφόρων κλιμάκων φυσικῶς τυγχάνει τελειότερον καὶ πολυποικιλώτερον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ὅσω εἶναι καθαρὰ ἀπόρροια αὐτῆς τῆς φύσεως. Ποσάκις ὁ εὐρωπαῖος μελοποιὸς δὲν ζητεῖ ματαίως ἐν τῇ κλίμακι αὐτοῦ ἐξωτερικόν τινα φθόγγον ὅπως ἐκφράσῃ ἔμπνευσίν τινα ξένην, πάθησίν τινα ἀνέκφραστον, ἐξαλλον : ποσάκις δὲν καταφεύγει εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Τετάρτων τοῦ τόνου ἐναντίον τῶν κανόνων τῆς τέχνης αὐτοῦ : Τὰ κενὰ ταῦτα διαστήματα τῆς εὐρωπαϊκῆς κλίμακος συμπληροῖ ἡ ἡμετέρα διὰ τῶν Τετάρτων τοῦ τόνου διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ὡς ἀρχὴν ὅτι ὑπὸ *φυσικὴν* ἔποψιν, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, τὸ ἡμέτερον *Μέλος* ὑπερέχει τὸ εὐρωπαϊκὸν κατὰ τὸν πλοῦτον τῶν τε τονιαίων διαστημάτων καὶ τοῦ ῥυθμοῦ.

Τὸ δὲ χείριστον πάντων ὅτι τὸ τοιοῦτον οὐχὶ ἐκ τῶν εὐρωπαίων τόσον, ὅσον παρ' ἡμῶν τῶν μουσικῶν λεγομένων ἀτυνειδήτως καὶ ἀμελετήτως ὑποκινεῖται.

Σεβασθῶμεν λοιπὸν κκ. μεταρρυθμισταὶ τοὺς σοφωτάτους προπάτορας ἡμῶν, οἵτινες λαμπροτάτας κατέλιπον ἡμῖν ὑποθήκας, προκειμένου περὶ ἀλλαγῆς τῆς καθ' ἡμᾶς μελῳδίας. Μνησθῶμεν τοῦ θείου Πλάτωνος λέγοντος. «Εἶδος καινὸν μουσικῆς μεταλαβεῖν εὐλαβητέον, ὡς ἐν ὅλῳ κινδυνεύοντας. Οὐδαμοῦ γὰρ κινοῦνται μουσικῆς σρόποι, ἄνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων». Ταῦτα τὰ θεῖα λόγια δέον ἐπισταμένως νὰ μελετήσωμεν, διοτι λόγοι ὑψίστης ἐννοίας, λόγοι βαρυσήμαντοι, λόγοι μεστοὶ ἀληθείας τυγχάνουσιν ! Ἀδύνατον, λέγει ὁ σοφώτατος ἀνήρ, νὰ μεταβληθῶσιν οἱ νόμοι τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς, ἐὰν τὸ πρῶτον δὲν μεταβληθῶσιν οἱ νόμοι τῆς πολιτείας· ἤτοι πρῶτον πρέπει νὰ μεταβάλλωμεν πάντα τὰ ἐπὶ τῶν ἱερῶν καὶ δημωδῶν ἡμῶν ἐθίμων καὶ ἠθῶν ἐπικρατοῦντα θεσμὸν καὶ κανόνα — καθώς, ἀντὶ τοῦ διὰ μανδηλίου μεταξὺ νέου καὶ νεάνιδος γενομένου χοροῦ νὰ μεταβάλλωμεν αὐτὸν εἰς συμπλεκτικὸν καὶ πολλὰ ἄλλα σκανδαλώδη καὶ καταστρεπτικὰ—καὶ εἶτα νὰ μεταβάλλωμεν τὰς μελῳδίας αὐτῶν. Οἱ ἐπιθυμοῦντες λοιπὸν τὴν ἀντικατάστασιν τῆς μονοφώνου μελῳδίας διὰ τῆς δυτικῆς τετραφώνου ἔν τε τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Θεάτρῳ καὶ ταῖς εὐοχίαις καὶ διαχύσεσι τοῦ λαοῦ, δέον, κατὰ Πλάτωνα, πρῶτον νὰ μεταβάλλωσι τοὺς νόμους τῆς πολιτείας αὐτῶν.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα περί τε τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μελῳδίας τε καὶ θεωρίας ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τέχνης καὶ τοῦ πλούτου αὐτῶν δημοσιεύοντες ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ σκοποῦμεν ἵνα καταδείξωμεν τοῖς ἐγείρασι κατὰ τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τοῦ Ἔθνους τὴν μουσικὴν σημαίαν καὶ ἐπιμόνως ἀπαιτοῦσι τὴν ἀντικατάστασιν τῆς τε ἱερᾶς καὶ τῆς δημώδους ἡμῶν Μελῳδίας διὰ τῆς δυτικῆς τετραφωνίας ὅτι ὀφείλουσι νὰ ἴδωσι καὶ νὰ ἐννοήσωσι τί ζητοῦσι καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπαιτῶσιν ὅπως ἡ Μήτηρ ἡμῶν Ἐκκλησία καὶ ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος ὑπακούουσιν εἰς τὰς θελήσεις αὐτῶν, ὑποκύψωσι δὲ ταῖς ὀρέξεσιν αὐτῶν νὰ εἰσαγάγωσιν ἀντὶ τῆς πατροπαραδότου καὶ ἀρχαιοπρεποῦς μελῳδίας ξένην καὶ ὅλως ἀπάδουσαν τῇ φύσει ἡμῶν καὶ σεμνοπρεπεῖ τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν σκοπῷ τὴν δυτικὴν τετραφωνίαν· καὶ δὴ προκειμένου οὐχὶ περὶ κοσμικῶν πραγμάτων δυναμένων μεταβάλλεσθαι εὐκόλως, ἀλλὰ περὶ ἱερῶν καὶ ἐθνικῶν θεσμῶν ὧν ἀνευλάβης καὶ ἄθεσμος ἡ μεταποίησις !

Ἐν Φαναρίῳ τῆς Κ]πόλεως τῇ 29 Ἰουνίου 1902.

Ν. Παγανᾶς.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

(Ἰδιαιτέρα ἀλληλογραφία «Φόρμιγγος»)

Ἐν Κων]πόλει τῇ 16η Ἰουλίου 1902.

Β'.

Ἐν πρώτοις ζητῶ συγγνώμην, ὁπόσι ἀναγνῶσται, διὰ τὴν βραδύτητα, μεθ' ἧς ἐπιτελῶ τὴν δευτέραν ταύτην ἀλληλογραφίαν μου. Ἡ βραδύτης αὕτη, ἡ ὁποία ἔχει τὴν δικαιολογίαν της, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἐλύπησέ πως πάντα τῆς πατρίου μουσικῆς ζηλωτήν, διότι αἱ πενιχραὶ ἡμῶν πληροφορίαι ἀφοῶσι τὴν μουσικὴν κίνησιν τῆς μεγάλης πρωτευούσης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ περικαλλοῦς κέντρου τῆς ὀρθοδοξίας, ἐξ οὗ πᾶς Ἕλλην ὁλοῦς κένφου τῆς ὀρθοδοξίας, ἐξ οὗ πᾶς Ἕλλην ὁφείλει ν' ἀνλῇ γνώσεις καὶ πληροφορίας ἐνδιαφερούσας σπουδαίως τὴν ἑαυτοῦ ἐθνότητα καὶ θρησκείαν. Ὁ ὑμέτερος οὐρανίου ὕψους ῥάγος, ἡ σκοπιὰ τῆς οἰκουμένης, ὁ ὑμέτερος πλήρης μυστηρίου βράχος, ἐφ' οὗ ὑψοῦται ὑπερηφάνως ὁ περικαλλέστατος Παρθενών, μὲ ὅλην τὴν ἱστορικὴν καὶ ἀρχαιολογικὴν αὐτοῦ σπουδαιότητα καὶ αἴγλην, δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν φάρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν *Ἁγίαν*, λέγω, *Σοφίαν*, ἧς καὶ ἡ ἁπλῆ ἀνάμνησις πληροῖ ἐνθουσιασμοῦ τὰς ψυχὰς πάντων ἡμῶν. Ὁ ἑλληνικὸς δὲ λαὸς περὶ μὲν τοῦ Παρθενῶνος οὐδὲν μνημόσυνον μέλος ᾄδει, ἐν ᾧ περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας ἄπειρα σώζονται παρ' αὐτῷ μελῳδήματα. Πῶς λοιπὸν καὶ οἱ περὶ τὴν πατρῴαν μουσικὴν ἀσχολούμενοι νὰ μὴ στρέψωσι τὰ βλέμματα καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν πρὸς τὴν εὐλαβῆ μνήμην τοῦ περικαλλεστάτου τούτου ναοῦ, ὅστις ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξε τὸ μεγαλοπρεπέστατον παλλάδιον τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς ; Τίς τῆς πατρῴας ἱερᾶς τέχνης ζηλωτὴς νὰ μὴ ἀφιερωθῇ ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν εὐλαβῆ μνήμην τοῦ περιλάμπου τοῦτου χριστιανικοῦ Παρθενῶνος, ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ὁποίου ἀντήχησαν μεγαλοπρεπέστατοι ὕμνοι καὶ θρησκευτικοὶ παιᾶνες ; Τίς ἀγνοεῖ τὴν ἐντύπωσιν, ἣν μεθ' ἑαυτῶν συναπεκόμισαν οἱ ἐκ Ῥωσσίας πρέσβεις τοῦ Βλαδιμήρου, ὅταν ἤκουσαν τὴν θαυμασίαν ἐκείνην καὶ ἐκκλησιαστικὴν ψαλμῳδίαν, τοῦ περικαλλοῦς τούτου Ναοῦ ; «Ἐνομίσαμεν, ἔλεγον ἔκπληκτοι εἰς τὸν Μονάρχην των, ἐνομίσαμεν ὅτι μετεκομίσθημεν εἰς τοὺς οὐρανούς. Χορὸς Ἀγγέλων καταβαίνων ἐξ οὐρανῶν ἔψαλλεν ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας μετὰ τῶν Ἑλλήνων ψαλτῶν !»

Τὴν ἔκλαμπρον ταύτην μουσικὴν βεβαίως πάντες φιλοδοξοῦμεν νὰ τὴν ἀναστήσωμεν καὶ πρὸς τοῦτο φιλοτιμούμεθα, ὡς ὁμόδοξοι καὶ ὁμογενεῖς ἀδελφοί, νὰ παράσχωμεν πάντες τὴν συνδρομὴν ἡμῶν. Ἄνευ δὲ τῆς συμβολῆς καὶ τῆς συμπράξεως πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ κέντρου τῆς ὀρθοδοξίας οἰκοθεν ἐννοεῖται. ὅτι οὐδὲν τῶν δεόντων γίνεται. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλην τὴν παρεχομένην συνδρομὴν καὶ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ἑλλήνων δέον εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι καὶ πάλιν ἡ ἐκκαθάρισις τῶν ξενισμῶν ἐκ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἀλλ' ἀπατᾶσθε ! Ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει, τῇ Ἱεροσαλὴμ καὶ πολλαῖς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κώμαις καὶ χωρίοις ἴσως σώζεται αὕτη πλέον ἀκεραία καὶ ἀλώβητος παρὰ παρ' ἡμῖν. Ἂν ἐπὶ τῶν θόλων τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐστήθησαν ὑπερμεγέθεις τουρκικοὶ *μιναρέδες*, σημειώσατε καλῶς ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου σώματος τῆς ἐκπάγλου πατρίου μουσικῆς ἐπεκάθησαν πολλὰ καὶ δυσεξάλειπτα τῆς τουρκικῆς κατακτήσεως ἴχνη. Διὰ τοῦτο δὲ πρὸς ἐκκαθάρισιν τῶν ξενιάζων τούτων ἐπικαθημάτων ἐχρειάσθησαν καὶ χρειάζονται στιβαραὶ μουσικαὶ χεῖρες διὰ νὰ περιέλθῃ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς καὶ πάλιν αἰγλην καὶ εὔκλειαν. Δέον δὲ εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ αὐτὸ τὸ σεπτὸν τῆς ὀρθοδοξίας κέντρον ἐδειξεν ἀσύγγνωστον ὀλιγωρίαν καὶ ἀμέλειαν. Διὰ νὰ δείξωμεν δὲ τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς ἀμελείας τοῦτο μόνον ἀναφέρομεν· ὅτι μέχρι πρὸ τριετίας ἀκόμη τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας ἐστερεῖτο συστηματικῆς μουσικῆς σχολῆς πρὸς μόρφωσιν ἱεραψαλτῶν ! Ἡ δυστυχὴς ἐκκλησιαστική μας μουσικὴ εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ εἰς τὴν τύχην της. Ἡ ἀμάθεια δὲ καὶ ἡ ἡμιμάθεια τῶν ἱεραψαλτῶν μας ὡς ἐκ τούτου ἐπεδείνου ἔτι μᾶλλον τὸ γηραιὸν σῶμα τῆς πατρίου τέχνης. Ἐκ τῆς μεταβατικῆς δὲ ταύτης καταστάσεως εὑρέθησαν καί τινες δυστυχῶς, οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν καὶ ὀλτικῶς νὰ ἐπωφεληθῶσιν. Οὗτοι δ' ἐξεδόθησαν κατὰ καιροὺς καὶ διάφορα ἐκκλησιαστικὴς μουσικῆς βιβλία, τὰ ὁποῖα ἀντὶ νὰ προαγάγωσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν ἄσματα, τοὐναντίον εἰς πλείονα σύγχυσιν καὶ νοθείαν περιήγαγον αὐτά. Διὰ νὰ ναταπεισθῇ τις περὶ τούτου ἀρκεῖ μόνον νὰ παρακάλῃ τὰ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα μουσικὰ βιβλία, Ἀναστασιμάτάρια, Εἱρμολόγια, Ἀνοιξαντάρια κτλ. πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Χρεσάνθου Προύσης διὰ τῆς νεωτέρας μουσικῆς σημειογραφίας ἐκδοθέντα καὶ τότε θέλει καταπεισθῆ τὴν καταστροφήν, ἣν ὑπέστησαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν ἄσματα ἀπὸ τοῦ 1816 μέχρι τῆς σήμερον.

Τὸ μόνον γενναῖον μέτρον, ὅπερ ἔλαβεν ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ὑπὲρ τῆς παρημελημένης πατρίου τέχνης εἶνε τὸ ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας (1883) τοῦ νῦν εὐκλεοῦς πατριαρχεύοντος Ἰωακεὶμ τοῦ Γ'

Ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἱεράρχης ἐμφορούμενος ὑπὸ φιλογενεστάτων ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς αἰσθημάτων κατήρτησε τὴν πρώτην *Πατριαρχικὴν Μουσικὴν Ἐπιτροπείαν*, ἡ ὁποία ὄντως ἐμελέτησε πολλὰ καὶ φροντίδι αὐτῆς κατεσκεύασε καὶ τὸ γνωστὸν μουσικὸν ὄργανον, τὸ λεγόμενον *Ἰωακείμιον Ψαλτήριον*. Τοιαύτη τις ἐπιτροπεία ἀνεσυστάθη καὶ ἐπὶ τῆς Πατριαρχείας Ἀνθίμου τοῦ Ζ', ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ Ε'. μετετράπη εἰς *Ἐκκλησιαστικὸν Μουσικὸν Σύλλογον*, ὅστις ἀδείᾳ Κυβερνητικῇ ἐδρεύει νῦν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Σκοπὸς τοῦ Συλλόγου τούτου εἶνε ἡ σπουδὴ καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς δυνατὰς ἐπόψεις, ἱστορικὰς δηλονότι, ἀρχαιολογικάς, τεχνικάς. πραγματικὰς κλπ. ἔτι δὲ ἐν ἀντιπαραθέσει καὶ πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἐν τῷ Συλλόγῳ τούτῳ συνεκεντρώθησαν οἱ διασημότεροι τῶν παρ' ἡμῖν μουσικῶν καὶ μουσικολόγων, ὡς καὶ πολλὰ ἔγκριτα μέλη τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας καὶ ἐκ τοῦ ἱερατείου οὐκ ὀλίγοι ἀρχιερεῖς καὶ ἄλλοι κληρικοί. Ὁ Σύλλογος διατηρεῖ ἴδιον περιοδικὸν σύγγραμμα, ἐν ᾧ δημοσιεύονται τὰ τακτικά, ἀντεπιστέλλοντα καὶ ἐπίτιμα μέλη, τὰ διάφορα ἀναγνώσματα, αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν, τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων καὶ οἱ ἐν ἐπετηρίσει ἐκθωνηθέντες κατὰ καιροὺς λόγοι. Μέχρι τοῦδε ἰδηθωσιεύθησαν τέσσαρες ὀγκώδεις τόμοι τοῦ περιοδικοῦ, ὅπερ διέπεται καὶ ὑπὸ ἰδιαιτέρας συντακτικῆς ἐπιτροπῆς συγκειμένης τελευταίως ὑπὸ τῶν κυρίων Μ. Συγγέλλου Νικοδήμου (Προέδρου), Γ. Ι. Παπαδοπούλου, Ν. Βασιλειάδου (ἰατροῦ), Γ. Δ. Παχτίκου, Ι. Ναυπλιώτου, Κ. Κλαδᾶ καὶ Μ. Μουρελίδου. Ἐπιστημονικά τινα ἀναγνώσματα λαβόντα χώραν ἐν τῷ Συλλόγῳ εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα. Ὁ Σύλλογος ἐπίσης διατηρεῖ καὶ ἰδιαιτέραν *Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν Σχολὴν* πρὸς μόρφωσιν ἱεραψαλτῶν. Ἐφέτος ἀπελύθησαν οἱ πρῶτοι αὐτῆς τελειόφοιτοι. λαβόντες τὰ οἰκεῖα αὐτῶν διπλώματα διὰ τῆς χειρὸς τῆς Α. Θ Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἡ Μουσικὴ αὕτη Σχολὴ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους διευθύνεται ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ μουσικολόγου καὶ συγγραφέως κ. Γ. Ι. Παπαδοπούλου τοῦ καὶ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Συλλόγου, ἐργαζομένου δὲ ὑπὲρ τοῦ σωματείου μετὰ πολλῆς τῆς ἀροσιώσεως καὶ ἱεροῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Κατὰ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος ἐν τῇ Μουσικῇ Σχολῇ διδάξουσιν οἱ ἐλλόγιμοι κύριοι Π. Γ. Παχείδης, Ι. Ναυπλιώτης, Ν. Καμαράδος καὶ ὁ διευθυντὴς κ, Γ. Παπαδόπουλος. Τὰ διδαχθησόμενα δὲ μαθήματα ἀναγράφονται τάδε : *Ψαλμῳδία, θεωρία* καὶ *ὀρθογραφία, μελοποιία* καὶ *ἱστορία τῆς μουσικῆς*. Τὸ δὲ προσωπικὸν καὶ τὰ διδασκόμενα μαθήματα εἶνε βεβαίως πενιχρὰ σχετικῶς, ἀλλ' ἡ πρόοδος δὲν γίνεται δι' ἀλμάτων. Βαθμηδὸν θὰ φάσωσι τὰ πράγματα εἰς τὴν τελειότητα· ἐν γένει ὅλη σχεδὸν ἡ παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ κίνησις περιορίζεται εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἑδρεύοντος Μουσικοῦ τούτου Συλλόγου.

Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο ἂν κυὶ ἐν Ἀθήναις ἱδρύετο παρόμοιος Ἐκκλησιαστικὸς Μουσικὸς Σύλλογος μὲ ἀνάλογον Μουσικὴν Σχολήν. Μὲ ὅλην τὴν παρατηρουμένην προθυμίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔνεκα τοῦ πολιτικοῦ καθεστῶτος, δὲν εἶναι δυνατὸν ἀληθὴς ἐθνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐργασία νὰ ἐπιτευχθῇ. Ἡ κατάπτωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς οὐδεὶς ὁ ἀρνούμενος ὅτι προῆλθεν ἕνεκα τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Συζητήσεις λοιπὸν γινόμεναι ἐν τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Μουσικῷ Συλλόγῳ μετὰ τινος παρρησίας καὶ ἀμεροκήπου τῶν πραγμάτων ἐκθέσεων δύνανται νὰ περιαγάγωσι τὸν Σύλλογον καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ εἰς προφανῆ κίνδυνον ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν. Ἡ κατασκοπεία εἶναι τόσον πολὺ διαδεδομένη ἐν Κωνσταντινοοπόλει, πρὸ παντὸς δὲ περὶ τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας, ὥστε φοβεῖται τις νὰ μεταχειρισθῇ γλῶσσαν ἐλευθέριον εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα ζητοῦσι παρρησίαν καὶ ἐλευθερίαν φρονήματος.

Ὅ,τι λοιπὸν δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἡμεῖς ἐνταῦθα, φόβῳ ἕνεκεν, πράξατε σεῖς ἐκεῖ ἐν τῇ ἐνταῦθα, φόβῳ ἕνεκεν, πράξατε σεῖς ἐκεῖ ἐν τῇ ἐνταῦθα καὶ ἀνῷ ἔχετε πάντοτε, ὅτι τὰ ἡμέτερα ἐνταῦθα κατ' ἀνάγκην εἶνε ἀτελῆ. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν ἡ φίλη «Φόρμιγξ» ἂς πρωτοστατήσῃ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον καὶ ἂς καλέσῃ διὰ τῶν μελῳδικῶν ἤχων τῶν χορδῶν αὐτῆς εἰς ἐθνικωτέραν καὶ θρησκευτικωτέραν μουσικὴν συνεργίαν πάντας τοὺς ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι μετὰ ζήλου ὑπὲρ τῆς πατρίου μουσικῆς ἐργαζομένους. *Βοσπορία Φόρμιγξ.*

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΗΧΟΥ

Κατὰ τὴν σπουδὴν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἐκάστοτε πρὸς τελείαν ἐκμάθησιν τῆς μελοποιΐας μελετῶν τις τὴν ὀρθογραφίαν ταύτης εἰς ἣν ἐπισταμένως καὶ σπουδαίως ἐγκύπτει ἀπαντᾷ μεγάλας καὶ ἀνυπερβλήτους δυσκολίας μὴ δυνάμενος τίνος μελοποιοῦ ἰδιοτροπίαν ν'ἀκολουθήσῃ, τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου : καίτοι τῶ

πρέπει ν'ἄρχηται ἐκ τοῦ κε (ϟ̈), αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀποδείκνυται ἐσφαλμένη.

Μαρτυρία δὲ τοῦ πρώτου ἤχου ἀπαντῶσα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ Παπαδικὸν μέλος εἶνε ἡ ἑξῆς ἦχος α'., ἥτις εἶνε μὲν ὀρθοτέρα τῶν προηγουμένων ἀλλὰ παραβαίνει τὴν συνθήκην τὴν πρὸς γραφὴν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Ἀφοῦ κατ' ἀρχὰς παρεδέχθημεν γενικῶς νὰ παριστάνωμεν τὸ μουσικὸν κείμενον μὲ συμβολικοὺς χαρακτῆρας, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, νὰ παραδεχθῶμεν καὶ παρεισφρήσωμεν ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα, δυνάμενοι κάλλιστα ν' ἀντικαταστήσωμεν τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ ἀλφαβήτου α'. τὸ σημαῖνον πρῶτον διὰ τοῦ συμβολικοῦ σημείου ϟ̈. Φαίνεται ὅτι παρεισήχθη ὑπὸ μουσικολογιωτάτων, οἵτινες μὴ ἔχοντες τὴν δύναμιν τοῦ ἐξηγῆσαι τὴν σημασίαν ἑκάστου τῶν προ

ϟ ϟ
αναφερθέντων μαρτυριῶν ϟ, ϟ̈ πα ϟ κε, ϟ

μηδὲ τὴν τόλμην τοῦ συζητῆσαι βαθύτατα τὴν πραγματικὴν αὐτῶν σημασίαν ἀφῆκαν κατὰ μέρος ταύτας μετενεγκόντες αὐτοβούλως τὸ α'. τοῦ ἀλφαβήτου δι' οὗ παρίστανον τὸν πρῶτον ἦχον.

Πρὸς ἄρσιν ὅθεν πάντων τῶν ἀμφιβολιῶν οὐδὲν ἄλλο ἐναπομένει εἰμή, νὰ παραδεχθῶμεν καὶ νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ὁμαλοτάτην καὶ ἁπλουστάτην γραφὴν τῆς μαρτυρίας τοῦ κε ϟ, εὑρισκομένην ἐν τῇ κλίμακι καὶ ἔν τισι μουσικοῖς βιβλίοις.

Ἐν Κων]πόλει τῇ 24 Ἰουνίου 1902.

Α. Α. Χρυσοστομίδης.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΑΠΟΡΙΑΙ

Τῷ ἐξοχωτάτῳ ἐν ἰατροῖς κ. Δημητρίῳ Περιστέρῃ

Εἰς Μουρλᾶ

Πρὸς λύσιν τῆς ἐκφραζομένης ὑφ' ὑμῶν ἀπορίας περὶ τοῦ πῶς διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου εὑρίσκομεν τὸν ἀριθμὸν 96 τοῦ πρώτου τόνου καὶ τὸν 88 (οὐχὶ 80) τοῦ δευτέρου προστρέχομεν εἰς τὴν μέθοδον τοῦ μερίζειν εἰς ἀνάλογα, ἥτις ἔχει βάσιν τὴν μέθοδον τῶν τριῶν. Πρὸς σαφεστέραν ὅμως κατάληψιν τοῦ πράγματος παραθέτομεν ἐνταῦθα σχετικήν τινα ἀλγεβρικὴν πρᾶξιν.

Πρόκειται νὰ διαιρεθῇ χορδή τις οἱουδήποτε μήκους, α'.) εἰς Ἀντιφωνίας καὶ β'.) εἰς Τόνους. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς «κατὰ διαφορὰν φθινούσης προόδου», καθ' ἣν αἱ τε ἀντιφωνίαι καὶ οἱ τόνοι ἐλαττοῦνται βαθμιαίως καθ' ὡρισμένην τινὰ διαφοράν. Ὀνομάσωμεν, κατ' ἀλγεβρικὴν ἔκφρασιν τὴν διαφορὰν ταύτην δ καὶ τὸ μῆκος τοῦ πρώτου τόνου α, καὶ τότε τὸ μῆκος τοῦ ἀμέσως ἑπομένου τόνου εἶναι ἔλαττον τοῦ πρώτου κατὰ τὴν διαφορὰν δ. Τὸ μῆκος τοῦ τρίτου τόνου ἔσται ἔλαττον τοῦ μὲν δευτέρου κατὰ τὴν αὐτὴν διαφορὰν δ, τοῦ δὲ πρώτου κατὰ 2δ, τὸ μῆκος τοῦ τετάρτου τόνου ἔσται ἔλαττον τοῦ πρώτου κατὰ 3δ, τὸ μῆκος τοῦ πέμπτου τόνου κατὰ 4δ καὶ τὸ μῆκος τοῦ ἕκτου τόνου ἔσται ἔλαττον τοῦ πρώτου κατὰ 5δ, ἤτοι ἔσται ἴσον πρὸς α-5δ. Τὸ μῆκος τοῦ πρώτου τόνου τῆς δευτέρας Ἀντιφωνίας θὰ εἶναι ἔλαττον τοῦ ἕκτου τόνου τῆς πρώτης Ἀντιφωνίας πάλιν κατὰ δ ἄρα ἔλαττον τοῦ πρώτου τόνου τῆς πρώτης Ἀντιφωνίας κατὰ 6δ, ἔσται λοιπὸν ἴσον πρὸς α-6δ. Ἐπειδὴ δὲ ἑτέρωθεν τὸ μῆκος τοῦ πρώτου τούτου τόνου τῆς δευτέρας Ἀντιφωνίας εἶναι ἴσον πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ πρώτου τόνου τῆς πρώτης Ἀντιφωνίας, ἔχομεν τὴν ἰσότητα α-6δ=1)2α, ἐξ ἧς διὰ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ὅρων τῆς ἰσότητος εὑρίσκομεν 2α-12δ=α καὶ διὰ μεταθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως α=12δ.

Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι τὸ μῆκος τοῦ πρώτου τόνου μιᾶς οἱασδήποτε Ἀντιφωνίας εἶναι ἴσον μὲ τὸ δωδεκαπλάσιον τῆς διαφορᾶς τῶν τόνων αὐτῆς.

Τώρα, ἐὰν θελήσωμεν νὰ θέσωμεν ὡς διαφορὰν δ τὸν ἀριθμὸν 8 προκύπτει τὸ μῆκος τοῦ α=96, τὸ μῆκος τοῦ δευτέρου τόνου α-δ=96-8=88 καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἡμεῖς, εἰς τὸ φύλλον τῆς φίλης «Φόρμιγγος» ὑπ' ἀριθμὸν 15, θέσαντες ὡς μῆκος τοῦ πρώτου τόνου τὸν ἀριθμὸν 96 καὶ διαφορὰν τῶν τόνων τὸν ἀριθμὸν 8 δὲν ἀπεκλείσαμεν καὶ ἄλλας ἀπείρους σειρὰς ἀριθμῶν ἐξαρτωμένας ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ δ ἐκτιμωμένου κατ' ἀρέσκειαν. Οὕτω, ἐὰν θέσωμεν ὡς δ τὸν ἀριθμὸν 5 προκύπτει ἡ σειρὰ 60, 55 50, 45, 40, 35, ἥτις ἔχει τὰ αὐτὰ πλεονεκτήματα μὲ τὴν ὑφ' ἡμῶν δειχθεῖσαν σειράν. Πᾶσαι αὗται αἱ σειραὶ τῶν ἀριθμῶν εὕρηνται καλῶς ἔχουσαι καὶ διὰ τῆς βοηθείας τῶν ἑτέρων δύο συναδέλφων τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου, ἤτοι τοῦ καλοῦ λάρυγγος προσεχομένου ὡς ἐκτελεστοῦ, καὶ τοῦ ἐξηκημένου ὠτὸς ὡς κριτοῦ καὶ ἐκτιμητοῦ τῆς ὀρθῆς διαιρέσεως τῶν τε ἀντιφωνιῶν. τῶν τόνων, τῶν ἡμιτονίων καὶ τῶν τετάρτων τοῦ τόνου.

Λύοντες τὴν ἀπορίαν Σας διατελῶμεν μεθ' ὑπολήψεως.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τῇ 20 Ἰουλίου 1902.

Ν. Παγανᾶς.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Χάρις εἰς τὴν φιλοπονίαν τοῦ διαπρεποῦς διδασκάλου τῆς Μουσικῆς σχολῆς τοῦ Ἐκκλ. Μουσικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως ἀξιοτίμου κ. Πέτρου Γ. Φιλανθίδου ἡ πενιχρὰ ὄντως βιβλιοθήκη τῶν δημωδῶν ἡμῶν μελῳδιῶν μέλλει ὅσον οὔπω νὰ πλουτισθῇ διὰ συγγράμματος σπουδαιοτάτου ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, «Ὠδείου» καλουμένου, ἐν ᾧ θὰ περιέχονται πλέον τῶν τριακοσίων δημωδῶν μελῳδιῶν, αἵτινες ἐβραβεύθησαν ἐν τῷ Ζωγραφείῳ διαγωνίσματι κατὰ τὸ 1894-95 ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλην. Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

— Τὸν κεκρυμμένον καὶ ἀνεκμετάλευτον ἔτι θησαυρὸν τῶν δημωδῶν ἡμῶν μελῳδιῶν, ὅστις ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον ἐφ' οὗ καὶ ἡμεῖς θ' ἀνεγείρωμεν τὴν ἀρχαίαν ἡμῶν μουσικήν, συνέταξεν ἐπιμελῶς κατόπιν τεσσαρακονταετῶν κόπων καὶ δαπανῶν οὐ σμικρῶν ὁ κ. Φιλανθίδης, ἵνα φέρῃ εἰς φῶς νῦν ὅτε πάντες στρέφωμεν τὴν προσοχὴν εἰς τὰ πάτρια καθόλου καὶ δὴ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν μουσικήν.

— Διὰ τοῦτο, ἐκτὸς τῶν ἀπείρων συγχαρητηρίων ὧν ἄξιος τυγχάνει ὁ κ. Φιλανθίδης, πρέπει νὰ τύχῃ καὶ τῆς ἀμερίστου ἁπάντων τῶν μουσικῶν καὶ φιλομούσων συνδρομῆς πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἐθνικοῦ ὄντως ἔργου του παρόμοιον τοῦ ὁποίου οὐδὲν ἄχρι τοῦδε ἐξεδόθη.

—Ἐνεκρίθη πρό τινος τὸ καταστατικὸν τοῦ ἄρτι συσταθέντος συλλόγου ἡ «Ἐθνικὴ Μοῦσα», οὗ τινος σκοπός, ὡς γνωστόν, εἶνε ἡ καλλιέργεια καὶ διάδοσις τῶν δημωδῶν ἡμῶν μελῳδῶν.

— Ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς ἐγκρίσεως τοῦ καταστατικοῦ τοῦ ἐν λόγῳ συλλόγου ὑπῆρξεν ὡς διεβεβαίωσαν ἡμᾶς μέλη τινὰ τούτου, ἡ κυρίως αἰτία τῆς μὴ ἐνάρξεως ἔτι τῶν τακτικῶν ἐργασιῶν τῆς «Ἐθνικῆς μούσης».

— Ἤδη μετὰ τὴν ἔγκρισιν καὶ τοῦ πολυθρηλήτου καταστάντος καταστατικοῦ τοῦ συλλόγου τούτου οὐδὲν κώλυμα πλέον ὑπάρχει ὅπως ὁ σύλλογος μὴ ἄρξηται ἐργαζόμενος καὶ δρῶν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς, ἀφοῦ μάλιστα, ὡς λέγουσιν, ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου τούτου κ. Κ. Γιολδάσης διευθυντὴς τῆς «Ἀστρα-ῆς» καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ συμβουλίου ἔχουσι ὅλην τὴν καλὴν διάθεσιν ἵνα ἐργασθῶσι δραστηρίως ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τοῦ σκοποῦ ὃν ἐπιδιώκει ἡ «Ἐθνικὴ μοῦσα».

— Ἐν τῷ ὑπ'ἀριθ. 10 καὶ 11 φύλλῳ τοῦ ἀξιολόγου περιοδικοῦ «Ἱερὸς Σύνδεσμος» ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως ἄξιον πολλοῦ λόγου ἄρθρον περὶ μουσικῆς ἐπιγραφόμενον «Ἡ Βυζαντινὴ καὶ ἡ τετράφωνος».

— Ὁ Συντάκτης τοῦ ἄρθρου τούτου ὑπεραμύνεται τῆς πατρῴας ἡμῶν μουσικῆς ἀποδεικνύων ὅτι αὕτη ἀείποτε ὑπῆρξεν ἓν τῶν σπουδαίων συνεκτικῶν στοιχείων τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς παρ' ἡμῖν ἰδίᾳ τοῖς Ὀρθοδόξοις Ἕλλησι τυγχάνει ὂν καὶ κατ' ἐξοχὴν θρησκευτικὸν ἔχον κῦρος Ἐκκλησιαστικῆς Διατάξεως ἀφ' οὗ περὶ αὐτοῦ καὶ Οἰκουμενικαὶ ἔτι Σύνοδοι ἠσχολήθησαν.

— Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου» καὶ ἐν τῇ στήλῃ τῶν «Ποικίλων» ἀνέγνωμεν τὰ ἑξῆς·

—«Ζωηροτάτη συζήτησις διεξήχθη ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ περὶ τῆς Βυζαντιακῆς Μουσικῆς»

—«Ὁ κ. Εὐταξίας ἐν τῇ «Ἀστραπῇ» ἐδημοσίευσε μακραν ἱστορικὴν πραγματείαν, ἐν ᾗ πολλὰ τὰ καλὰ ἔγραψε ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγα ἀντιφατικὰ καὶ παράδοξα περιέλαβε προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα».

— «Ὡσαύτως καὶ ἄλλοι πολλὰ εἶπον καὶ ἔγραψαν· τὸ δ' ἀποτέλεσμα ἴσον τῷ μηδενί.—»

— Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης μας ἡ κρίσις τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου» εἶνε ὅτι ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἐσχάτως περὶ μουσικῆς δημιουργηθεὶς πάταγος μηδὲν ἔσχεν ἀποτέλεσμα.

— Ἀλλὰ διατί ;

— Βεβαίως διότι ἡ Σεβαστὴ Ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος καίτοι ἐξέδοτο ἐγκύκλιον συνηγοροῦσαν ὁπωσδήποτε ὑπὲρ τῆς Βυζαντιακῆς μουσικῆς, ὅμως δὲν ἔσχε μέχρι τοῦδε καὶ τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος ὅπως ἐφαρμόσῃ, ὡς ἔδει, ταύτην ἐν τῇ ἕδρᾳ της.

— Τὰ περισπούδαστα καὶ κατὰ πάντα ἐμβριθῆ ἄρθρα τοῦ συμπαθοῦς συνεργάτου μας κ. Χρ. Γ. Βλαχου δικηγόρου, ἅτινα ἐν τῇ Φόρμιγγι δημοσιεύομεν, τοσοῦτον ἐπέσυραν τὴν προσοχὴν τῶν πολυπληθῶν ἀναγνωστῶν μας ὥστε πολλοὶ τούτων καὶ ἰδίως ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐγκρίτων μουσικολόγων ἔσπευσαν δι' ἡμῶν νὰ συγχαρῶσιν τὸν κ. Βλάχον.

— Ἡ «Φόρμιγξ» μεθ' ὑπερηφανείας ἀναγράφουσα τοῦτο ἐναβρύνεται διότι συναριθμεῖ μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων ἐγκρίτων συνεργατῶν της καὶ τὸν κ. Βλάχον ὅστις μετ' ἐπιζήλου φιλοπονίας ἐργάζεται χάριν τῆς πατρῴας ἡμῶν μουσικῆς καὶ χάριν ταῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ ὃν ἡ ἐφημερὶς ἡμῶν ἐπιδιώκει.

— Ὁ διαπρεπὴς ἐξ Ἀττικῆς Βουλευτὴς καὶ ἔνθερμος τῶν πατρίων λάτρις ἀξιότιμος κ. Νικόλαος Λεβίδης ἀπέστειλε ποὸ πολλοῦ πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Ἰωακείμ τὸν Γ'. ἐπιστολὴν δι'ἧς ἐζήτει τὴν γνώμην τῆς Α. Παναγιότητος ἐπὶ τοῦ ἀνακινηθέντος ἐσχάτως μουσικοῦ ζητήματος.

— Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπήντησεν, ὡς ἐπληροφορήθημεν, εἰς τὸν κ. Λεβίδην ἀναγγέλλουσα ὅτι διεβιβάσθη ἡ ἀνωτέρω ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Μουσικὸν Σύλλογον ὅπως οὗτος γνωμοδοτήσῃ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς ταύτης καὶ εἶτα ἀποσταλῇ τῷ κ. Λεβίδῃ τελεία ἐπὶ τοῦ μουσικοῦ ζητήματος ἀπάντησις.

— Ἡ «Φόρμιξ» ἐνήμερος οὖσα, ὡς πάντοτε, περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὸ μουσικὸν ζητημα ἐλπίζει νὰ εὑρεθῇ εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν, ὅπως δημοσιεύσῃ τὰ περιεχόμενα τῆς μεταξὺ τοῦ κ. Λεβίδου καὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος διαμειφθείσης ἀλληλογραφίας, ἀφ'ἧς τὸ ἐξαχθησόμενον συμπέρασμα θέλει χρησιμεύσει ὡς κέντρον θετικωτέρας καὶ συστηματικωτέρας ἐνεργείας πρὸς ἀνύψωσιν τῆς πατρῴας ἡμῶν μουσικῆς.

— Καθ' ἃ ἔγραψαν ἡμῖν ἐκ Τήνου λίαν εὐάρεστα ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τῶν μαθητῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου ἐν τῷ μαθήματι τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ὅπερ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ σχολικοῦ τούτου ἔτους ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ δαπάναις τοῦ αὐτόθι Ἱεροῦ Ἱδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας ὁ καλλίφωνος καὶ λίαν εὐπαίδευτος πρωτοψάλτης τῆς Εὐαγγελιστρίας Τήνου κ. Δημήτριος Λούβαρης.

— Ἡ «Φόρμιγξ» μετὰ χαρᾶς ἀνεκφράστου χαρᾶσσουσα τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς συγχαίρει ἀπὸ καρδίας τὸν κ. Λούβαρην δι' ὅσους ἀτρύτους κόπους καταβάλλει οὗτος ὅπως φανῇ ἀντάξιος τῶν περιφημισμένων παλαιῶν ἐν Τήνῳ μουσικοδιδασκάλων, οἵτινες καρποφόρως πάντοτε ἐδίδαξαν τὴν Βυζαντιακὴν μουσικήν, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἐπιτροπίαν τοῦ ἱεροῦ Ἱδρύματος, δι' ἣν ἀπόφασιν ἔλαβε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν πάτριον ἡμῶν μουσικὴν διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης εἰς τοὺς καλλιφώνους τῆς Τήνου νέους.

— Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν ἐλάμβανον καὶ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῶν ἄλλων μεγαλοπόλεων τῆς Ἑλλάδος.

— Προσελήφθη ὡς δεξιὸς ἱεροψάλτης τοῦ ἐνταῦθα ἐνοριακοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως, τοῦ προσονομαζομένου Μοναστηράκη, ὁ καλλίφωνος καὶ δεινὸς ἐκτελεστὴς τῆς Βυζαντιακῆς μουσικῆς κ. Ἰωάν. Δοῦκας διδάκτωρ τῆς νομικῆς καὶ γεν. γραμματεὺς τῆς «Ἐθνικῆς μούσης».

— Διὰ τὴν πρόσληψιν ταύτην τοῦ κ. Δούκα ὡς ἱεροψάλτου Μοναστηρακίου ἄξιοι συγχαρητηρίων πρέπει νὰ τύχωσιν οἱ φιλόμουσοι ἐπίτροποι τοῦ ἀνωτέρω ναοῦ, διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Δούκα εὗρον τὸν κατάλληλον διὰ τὴν θέσιν ταύτην ἱεροψάλτην.